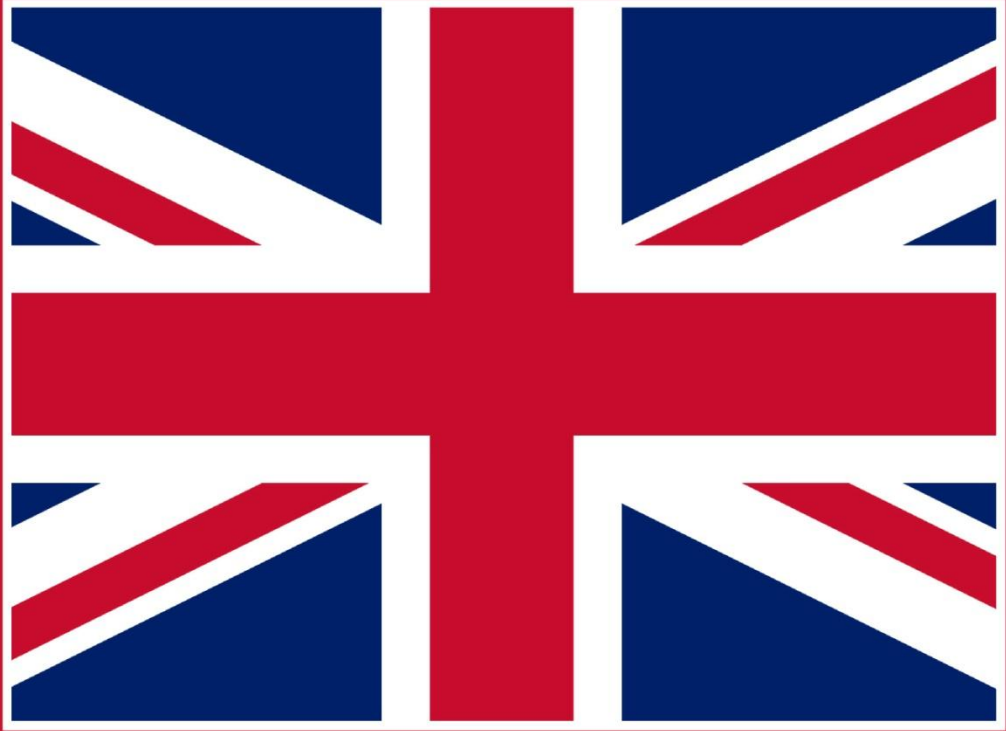


ਅੰਕ 30

ਪਰਵਾਸ

ਬਰਤਾਨੀਆ

(ਯੂਰਪੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ-2)



ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ



ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ



ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਪ੍ਰਧਾਨ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ



ਪ੍ਰਿੰ. ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ ਬਠਾੜ

ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਿਕਾ
ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ

ਪੰਨਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ



ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ
ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਵੀ



ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ



ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀ



ਚਰਨ ਸਿੰਘ



ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ



ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ



ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ



ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੱਧੂ



ਹਰਮਰਨ ਕੌਰ



ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ



ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਵੈਦ



ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਠੀ

ਪਰਵਾਸ

(ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਪ੍ਰਿੰ. ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਉਪ-ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੂਆ

ਸਹਿਯੋਗੀ (ਭਾਰਤ)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
+919872631199
ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ
+919815100791
ਡਾ. ਵਨੀਤਾ (ਦਿੱਲੀ)
+919811323640
ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ
+918146565014
ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
+919417194812
ਡਾ. ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ
+917837901025

ਸਹਿਯੋਗੀ (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ (ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਕੈਨੇਡਾ)
+16045064426
ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕੈਨੇਡਾ)
+16047658417
ਸਰਬਜੀਤ ਸੋਹੀ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ)
+61410584302
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ (ਯੂ. ਕੇ.)
+447491073808
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਅਮਰੀਕਾ)
+19253130281
ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ (ਕੈਨੇਡਾ)
+17789080914

ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਕ (ਤਕਨੀਕੀ): ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ +919465642568

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ

6-53

ਲੇਖ

55-82

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ ਦੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ
ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਡਾ. ਸੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ : ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗਠਨ

83-91

ਯੂ. ਕੇ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖਕ ਸਭਾ 'ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ' ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਯੂ. ਕੇ. ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਤੇ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਵਾਲਸਾਲ

ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖ

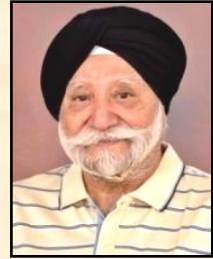
92-109

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ
ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਡਾਇਮੰਡ: ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ
ਬਰਤਾਨੀਆ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕੰਵਰ ਬਰਾੜ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

110-123

ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਯੂਰਪੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਆਰੰਭ 1960 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿੱਤਿਆਂ ਲਈ ਗਏ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੋਲ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੂਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚਾਨਣ ਦੀ ਲਕੀਰ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਮੇਂ ਜੋ ਸੋਸ਼ਣ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਪੌਂਡਾਂ / ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਭਿਅਚਾਰਕ ਆਧਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੱਜ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੇਖਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਅੰਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਲੇਖਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕ ਵੀ ਪਾਠਕ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵੱਡਮੁਲਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ।



ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ

ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ



ਦੁਆਬੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕੀਤੀ ਅਤੇ 5 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਉਹ ਜਨਤਾ ਕਾਲਜ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਚੈਨਲ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟਰ ਵੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447815868709

ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ



ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਚੰਦਨ ਦਾ ਜਨਮ ਨਵੰਬਰ 1946 ਨੂੰ ਨੈਰੋਬੀ, ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਗੁਪਤਵਾਸ ਵਾਂਗ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਦਸਤਾਵੇਜ਼’ ਜਿਸਦੇ ਕੁੱਝ ਅੰਕ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ, ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਰਹੇ। ਕਈ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ। 1980 ਵਿੱਚ ਆਪ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ ਦੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ। ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਧੀਆ ਕਵੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਮੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਫੋਟੋ ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ ਦੀ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਦੇ **ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ** : ‘ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗਾ’ (1975), ‘ਕਵਿਤਾਵਾਂ’ (1985), ‘ਜੜ੍ਹਾਂ’ (1995,1999), ‘ਬੀਜਕ’ (1996), ‘ਛੰਨਾ’ (1998), ‘ਗੁੱਥਲੀ’ (1999), ‘ਗੁੜ੍ਹਤੀ’ (2000), ‘ਅੰਨਜਲ’ (2006), ‘ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਤਾਵਾਂ’ (2011) ‘ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ’, ‘Sonataf or Four Hands’ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ‘ਅਨਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਹੜਾ’ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। **ਵਾਰਤਕ**: ‘ਨਿਸ਼ਾਨੀ’ (1997), ‘ਫੈਲਸੂਫੀਆਂ’ (2001), ‘ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ’ (2014) (ਪੰਦਰਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਸਾਕਾਰ’ (2020) (ਚਿੱਤਰਲੇਖ ਕਵਿਤਾਵਾਂ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447910536817

ਡਾ. ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ



ਡਾ. ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚਰਚਿਤ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਲੋਚਨਾ, ਸੰਪਾਦਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਐਂਕਰਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸੰਨ 1982 ਵਿੱਚ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤਕ ਸੋਲਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ‘ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਪੈਰ’, ‘ਦਰੋਪਦੀ ਤੋਂ ਦੁਰਗਾ’, ‘ਮੈਨੂੰ ਸੀਤਾ ਨਾ ਕਹੋ’ ਅਤੇ ‘ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼’। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 2004 ਵਿਚ ‘ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ’ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਢ ‘ਸੂਫੀ ਰੋਮਾਂਸ’ ਅਤੇ ‘ਵਕਤ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਨਜ਼ਮ’ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਰੀਨਾਮ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਪਛਾਣੋ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ’ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਕੇ “Forbidden Fruit” ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਡੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੁੱਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਡੱਚ ਵਿੱਚ ਤਰਜੁਮਾ ਹੋ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ (ਛਪੀਆਂ) ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲ-ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਅੰਬਰ’ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਸਗੋਂ ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ‘ਪੰਖੜੀਆਂ’ ਦੇ ਵੀ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੇਡੀਓ ਇੰਡੀਅਨ ਟਾਇਮ ਅਮਸਟਰਡਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਜੈਂਟਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਟਰੇਚਰ ਐਂਡ ਆਰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਯੂਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਐਵਾਰਡ, ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਐਵਾਰਡ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਐਵਾਰਡ, ਪੰਜਾਬ ਆਰਟ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ, ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਰਪ, ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ

ਯੂ. ਕੇ.

+447506585135

ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ



ਪਿੰਡ ਨਥਾਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ‘ਮੁੰਦਰਾਂ’ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰਵਾਂ ਸੁਆਗਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਮੁੰਦਰਾਂ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ‘ਸੁੱਕੀ ਨਦੀ ਦੀ ਰੇਤ’ ਅਤੇ ‘ਹਵਾ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਬੂਹੇ’ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਯੂ. ਕੇ. ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ

+447916257981

ਅਵਤਾਰ ਉੱਪਲ



ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਅਵਤਾਰ ਉੱਪਲ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਸਾਊਥਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਧੁੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+442085783484

ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ



ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਘੁੜਕਾ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਲਾਸਗੋ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ ਨਾਵਲ ‘ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਹੈ’ (2010), ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸਫਰ’ (2015) ਅਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਪੌਣ ਦਾ ਸਿਮਰਨ’ (2018), ‘ਕੁਦਰਤ’ (2019) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਵੰਤ ਰਾਜ(ਕੈਨੇਡਾ) ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

ਗਲਾਸਗੋ, ਯੂ. ਕੇ.

+447455192588

ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

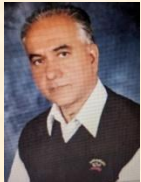


ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਜਨਮ 1984 ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 2009 ਵਿਚ ਉਹ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਵੱਸਦਾ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ’ (2012) ਅਤੇ ‘ਦੁਆਵਾਂ’ (2020) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਾਵੈਂਟਰੀ, ਯੂ. ਕੇ.

+447411346719

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ



ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ ਪਿਛਲੇ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਯੂ. ਕੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਏਦਾਂ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਸੀ’ (2015) ਤੇ ‘ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਣ’ (2018) ਅਤੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸੁਹਾਗਣ ਵਿਧਵਾ’ (2019) ਅਤੇ ‘ਹਰਾ ਚੂੜਾ’ (2022) ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ‘ਕਲਮਾਂ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਦੀਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਕਲਮਾਂ ਯੂ. ਕੇ. ਦੀਆਂ’ ਸਾਂਝੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕਾਵੈਂਟਰੀ, ਯੂ. ਕੇ.

07976263994

santolhayer@yahoo.co.uk

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ



ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਹਨਾ ਦੀਆਂ 3 ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਮੇਰਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ’ ‘ਵੰਝਲੀ’ (ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ) ਅਤੇ ‘ਗੋਰੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਛੋਹ’ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਲਤਾ, ਸਾਦਗੀ, ਸੰਖੇਪਤਾ, ਸੂਖਮਤਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447886013232

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ



ਸੰਤੋਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਹਨ। ਸੰਤੋਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਨਾਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। **ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ:** ‘...ਤੇ ਕਾਨੂ ਮਰ ਗਿਆ’ (2010), ‘ਨੱਚਦੇ ਮੋਰਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ’, ‘ਕ੍ਰਾਸ ਲਾਈਨਜ਼’ (2004), **ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ:** ‘ਜ਼ਿਦ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ’, ‘ਗੜਵਾ ਕੁ ਦਰਿਆ’ (2011), ‘ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਿਲਾ’ (1994) **ਨਾਵਲ:** ‘ਸਰਘੀ’ (2008), ‘ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ’ (2013), ‘ਉਖੜੀਆਂ ਪੈੜਾਂ’ (2005) ਹਨ।

ਨੋਟੀਗਮ, ਯੂ. ਕੇ.

santokhdhaliwal@hotmail.com

ਸੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਡਾ.)



ਸੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਓ ਬੀ ਈ, ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਐੱਸ ਏ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਏਸ਼ਿਆਈ ਮੂਲ ਦੇ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਤ ਧਰਮ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 1960 ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਪਗ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਲੈਤੋਂ ਵੇਖੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਫਲਸਫਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 100 Years of Our Families in Britain (2022), Readings in Sikh and Punjabi Studies from Britain (2022), The Political Philosophy of Sri Guru Nanak Dev Ji and Its Contemporary Relevance (2019), Guru Nanak Sahib Da Rajjnitak Falsfa (2019), The Dynamics of Leadership of ABME Principals in England’s FE Colleges, (2011), RacII Equality ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਲਈ ਵੱਡਮੁਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447971105702

ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ



ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ 1981 ਤੋਂ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ “ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ” ਦਾ ਕਾਰਕੁੰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਭਾ ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ “ਰੂਹ ਦਾ ਸੇਕ” 2018 ਅਤੇ “ਗੁੜ ਵਾਲੀ ਚਾਰ” 2022 ‘ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਾਵੈਂਟਰੀ, ਯੂ. ਕੇ.

7405883565

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ



ਯੂ. ਕੇ. ਵਾਸੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਧੀਮੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਗਰਤਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ‘ਚ ਸ਼ਬਦ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰੱਦਦ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447956571507

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ



ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਿੱਠਾਪੁਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਉੱਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਵੀ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ 1967 ਤੋਂ ਯੂ. ਕੇ. ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮਨ ਜਿੱਤ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਲਪਨਾ



ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਡੋਰੀ ਨਿੱਝਰਾਂ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਲਪਨਾ ਨੇ 'ਵਿਦਵਾਨੀ' ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਈ. ਤੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਇਨ ਹੋਮੀਓਪੈਥੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਯੂ. ਕੇ. ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਰਡ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਪਰ 1965 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆ ਵੱਸਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਯਮ-ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭਿਆ। ਲਿਖਣ-ਚਾਲ ਭਾਵੇਂ ਮੱਧਮ ਹੈ ਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ: ਕੰਧਾਂ ਵਿਲਕਦੀਆਂ (1990), ਕਸ਼ਮਕਸ਼ (1992)। ਇਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਗੁਰਮੇਲ ਮਡਾਹਤ ਨੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਕਲਪਨਾ ਦੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਦੇ ਵੀਹ ਨਿਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਿਹ "ਦੁਮੇਲ" ਛਾਪਿਆ। ਇੰਝ ਹੀ ਡਾ: ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਨੇ 568 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ "ਪੰਜ ਦਰਿਆ" ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਪਨਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447814567077

surjitkalpana@gmail.com

ਸੋਨੀਆ ਪਾਲ



ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੋਨੀਆ ਪਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਗਿੱਧੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਉਚਾਰਨ, ਡਿਬੇਟ-ਡੈਕਲਾਮੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾ 8 ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਥਾਈਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ: ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਸਿਕਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 29 ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਸ ਲਾਕਡਾਊਨ ਡਾਇਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਹਨ 'ਸਿਆਤ ਦਾ ਪੱਤਣ' ਅਤੇ 'ਅੰਦੋਲਨ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ'। ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਲਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਣਗੇ।

ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447551379491

ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ (ਡਾ.)



ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਉੱਘਾ ਅਤੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1951 ਨੂੰ ਲੱਲੀਆਂ ਕਲਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਪੀਐਚ. ਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਬਰਮਿੰਘਮ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ‘ਜ਼ਾਅਲੀ ਦੁਨੀਆ’, ‘ਵੱਖਰੀ ਨਸਲ’, ‘ਮਸਲੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ’, ‘ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ’, ‘ਗੋਰੀ ਧਰਤੀ ਮੇਰੇ ਲੋਕ’, ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ’, ‘ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ’, ‘ਝਮੇਲਾ ਰੱਬ ਦਾ’, ‘ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਭੇਦ’, ‘ਬਾਤਾਂ ਵਲੈਤ ਦੀਆਂ’, ‘ਅਸੀਂ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ’, ‘ਸੁਨਹਿਰਾ ਭਵਿੱਖ’, ‘ਖੁਸ਼ੀ’, ‘ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹਿਕ’, ‘ਬੱਚੇ’ ਚਰਚਿਤ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ 4 ਅਤੇ 1 ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਏ ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਮਿੰਘਮ, ਯੂ. ਕੇ.

+447763013424

ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ



ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ 1952 ਨੂੰ ਹੋਇਆ 1975 ਤੋਂ 1977 ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ **ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ**: ਸੁੱਕਾ ਪੱਤਾ ਤੇ ਹਵਾ, ਕਾਲਾ ਲਹੂ, ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਰਤਾਨੀਆ, ਖੂਹ ਵਾਲਾ ਘਰ, ਇਕ ਸੱਚ ਮੇਰਾ ਵੀ, ਨਵੇਂ ਗੀਤ ਦਾ ਮੁੱਖੜਾ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੇ ਦਿਲ ਲੱਗੇ, ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ **ਨਾਵਲ**: ਇੱਕ ਰਾਹ, ਰੇਤ, ਸਵਾਰੀ, ਸਾਊਥਾਲ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੌਰਨ ਦੇਸੀ, ਅਕਾਲ ਸਹਾਏ, ਆਪਣਾ ਗੀਤ, ਮੁੰਦਰੀ ਡੌਟ ਕਾਮ, ਵਨ ਵੇਅ, ਮੋਰ ਉਡਾਰੀ, ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਗੁਲਾਬਾਂ ਦੇ, ਜੇਠੂ ਅਤੇ ਸਰਦ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ, ਇਕ

ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ-ਦਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਫੋਕਸ, ਇੱਕ ਸਫਰਨਾਮਾ- ਪਚਾਸੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਜਸ਼ਨ (ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ) ਆਦਿ ਹਨ। ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ ਨੂੰ 2015 ਵਿੱਚ ਮੋਰ ਉਡਾਰੀ ਨਾਵਲ ਲਈ ਢਾਹਾਂ ਇਨਾਮ ਦਾ ਫਾਇਨਲਿਸਟ ਅਤੇ 2017 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ (ਵਿਦੇਸ਼ੀ) ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਵਾਸੀ/ਆਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਹੰਢਾਅ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉਪਭੋਗੀ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਵਿਲਾਸਤਾ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਧੀਨ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ ਭੱਜ, ਭੌਤਿਕ ਤੇ ਬੁੜ੍ਹਚਿਰੀ ਹੋਂਦ ਆਦਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੇਬਾਕ ਬਿਆਨੀ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਛੋਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਕਥਾ-ਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447782265726

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ



ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਜਨਮ 1964 ਵਿੱਚ ਨਕੋਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1988 ਤੋਂ ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 2 ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਅੱਥਰੂ (2008) ਅਤੇ ਹਾਕਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ (2018) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447855312282

ਹਰਜਿੰਦਰ ਮੱਲ



ਹਰਜਿੰਦਰ ਮੱਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬੰਗਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਵਲੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ‘ਕਰਮ’



ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕਰਮ 1977 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਚੇਟਕ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਲਦ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ‘ਮਨ ਜਿੱਤ’ ਦੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਗਲੈਂਡ

+447973934225

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ (ਡਾ.)



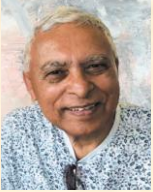
ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ 1976 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ, ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ Gastroenterology and Endoscopy ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਹਨ। ਇਹ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 4 ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਨਾਗਮਣੀ’ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ। ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ 8 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ‘ਪੰਦਰਵਾਂ ਲਾਲ ਕਰੋਸ’ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਜ਼ੋਹਲਮ ਵਗਦਾ ਰਿਹਾ’ (ਖ਼ਾਲਿਦ ਹੁਸੈਨ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ), ‘ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਜਨਬੀ ਨਹੀਂ’, ‘ਕੌਣ ਸੂਤਰਧਾਰ’ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਲਾਕਡਾਊਨ ਐਲਫਾ’ (ਨਾਵਲ)। 1973 ਤੋਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਅੱਖਰ’ ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੰਚਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਲੀਸੈਸਟਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਡਮੀ ਆਫ਼ ਲੀਸੈਸਟਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਲੀਸੈਸਟਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। 2003 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ NRI Excellence Award ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਲੀਸੈਸਟਰ, ਯੂ. ਕੇ.

0780 314 2642

ShergillKarnail@gmail.com

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੂਨੀ



ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੂਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ਬੰਗੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਪੂਨੀਆ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। 1964 ਉਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ: ‘ਖਾਬਾਂ ਦੀ ਸਰਗਮ’, ‘ਪਿਆਰ ਦਾ ਗੀਤ’, ‘ਮੇਰੇ ਪਰਤ ਆਉਣ ਤੀਕ’, ‘ਪਰਵਾਜ਼ ਤੇ ਪਰਵਾਸ’, ‘ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’, ‘ਗੁਲਾਮੀਨਾਮਾ’ ਅਤੇ ‘ਯੁੱਗ ਵਾਰਤਾ’। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਈਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447473898000

ਕੇ. ਸੀ. ਮੋਹਨ



ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੱਬਣਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ ਕੇ. ਸੀ. ਮੋਹਨ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਸਾਊਥਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਫੂਡ ਐਂਡ ਸਪਲਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ 1977 ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਇਆ। ਇੱਥੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਪਣ’ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਵੈਸਟ ਲੰਦਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਔਫ ਹਇਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਾਨਕ ਕੌਂਸਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2010 ਤੋਂ ਲੰਦਨ ਦੀ ਈਲਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਕੌਂਸਲਰ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਪਣ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਹਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘ਘਰ ਦੇ ਨਾਂ ਘਾਟ ਦੇ’ ਅਤੇ ‘ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਉਸਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਰੂਪ (ਘਰ ਦੇ ਨਾਂ ਘਾਟ ਦੇ) ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸੰਕਲਨ (ਕਥਾ ਪ੍ਰਦੇਸ) ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇ. ਸੀ. ਮੋਹਨ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਾਊਥਾਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਜਰਨਲਿਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+ 447947522084।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ



ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 1938 ਨੂੰ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਮਹੇਤੂ ਤਹਿਸੀਲ ਫਗਵਾੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। 1963 ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਇਕ ਕਵੀ, ਗਲਪ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਹੈ। 1971 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕੇਸਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। 'ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ', 'ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ', 'ਏਨਾਂ ਸੱਚ ਨਾ ਬੋਲ' ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ 'ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ



ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਾਊਥਾਲ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਵਕਤ ਦਿਆਂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ' ਆਪਣੇ ਪਲੇਠੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ' ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ 79 ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ ਸਾਊਥਾਲ ਦੇ ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਬੜੇ ਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਓ ਪੇਸ਼ਕਾਰਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਜਾਂ ਤੋਲ ਮੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

00447870358186

ਕੁਲਦੀਪ ਕਿੱਟੀ ਬੱਲ



ਕੁਲਦੀਪ ਕਿੱਟੀ ਬੱਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਐਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਐ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋ’, ‘ਬੰਦ ਬੂਹੇ’, ‘ਤੇਜ ਚੱਲਣ ਹਨੇਰੀਆਂ’ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਲੋਕ ਰੰਗ (ਟੱਪੇ ਅਤੇ ਬੋਲੀਆਂ) ਹਨ। ਇਹ ਅਕਾਲ ਚੈਨਲ, ਐਮ. ਏ. ਟੀ. ਵੀ.

ਯੂ. ਕੇ. ’ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਸਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ।

07828647175

kittybal1@hotmail.co.uk

ਕੰਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ



ਮਲੋਟ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਰੱਥੜੀਆਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਕੰਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਮੂਰਤੀਕਾਰ, ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਮ. ਏ. ਇਮਾਰਤਕਾਰੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਈਸਟ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕੋਰਸ ਪੁਸ਼ਕਿਨ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਸਥਾਨ, ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ ਕੀਤਾ। 1996 ਤੋਂ ਆਪ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਾਸੀ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਲੇਖ ਡੇਰਾਵਾਦ, ਨਸਲਵਾਦ-ਖਾਲਸ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਮਰ ਜਾਣੀ ਜਾਂ ਜਿਉਣਜੋਗੀ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਵੋਲਗਾ ਤੋਂ ਗੰਗਾ’ ਅਤੇ ‘ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ’ ਜ਼ਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਾਮਾਕਸ਼ੀ ਬਾਲਾ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਆਕ ਅਹਿਮਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਵੰਡਿਆ’, ‘ਵੰਡਿਆ-ਟੁੱਕਿਆ ਪੰਜਾਬ’। ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ‘ਜੰਗਲ ਦੇ ਫੁੱਲ’ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਅਤੇ ‘ਇਉਂ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਗਏ’ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ) ਹਨ। 2019 ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+44-7932984019

art.d.kanwal@gmail.com

ਕੰਵਰ ਬਰਾੜ



ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਟਹਿਣਾ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੰਵਰ ਬਰਾੜ ਦੇ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੰਵਰ ਚਾਹੇ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਆਈ ਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਆ ਮੋਹ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਬੰਧਕਾਰੀ, ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਤੇ ਅਲੋਚਨਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਸਾਹਿਤ ਵਿਧਾ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਅੱਖਰ ਬਲਾਗ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਲੇਖਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛਪੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਡਿਜੀਟਲ ਵਿਕਾਸ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਬੈਂਡਫੋਂਟ, ਯੂ. ਕੇ.

+447930886448

ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਸੈਂਭੀ 'ਆਨੰਦ'



ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ 'ਸੱਜਣਵਾਲ' ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸ. ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਸੈਂਭੀ 'ਆਨੰਦ' ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਕ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਲੰਧਰ ਦੇ 'ਦੁਆਬਾ ਕਾਲਜ' ਤੋਂ ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਕੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ 1956 ਵਿੱਚ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਕਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ, 'ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ' ਨਾਮੀ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ (ਡਾ.)



ਆਸਾਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਿੰਨਸੁਖੀਆ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ 1963 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ (ਨੀਊਟਰੀਸ਼ਨ) ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ, ਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਦੀ ਬਿਟ੍ਰਿਸ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਹੋਮੀਊਪੈਥੀ ਦੇ ਫੈਲੋ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਅੱਗ’(ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਮੋਏ ਪੱਤਰ’(ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਕਾਲੀ ਸੋਚ’(ਕਹਾਣੀ)-ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ‘ਅੱਖੀਆਂ ਕੂੜ ਮਾਰਦੀਆਂ’ (ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਗੁਆਚੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼’(ਨਿਬੰਧ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਮਾਂ’(ਨਿਬੰਧ/ਆਲੋਚਨਾ), ‘ਲੇਖਕ ਦਾ ਚਿੰਤਨ’(ਨਿਬੰਧ/ਆਲੋਚਨਾ) ਅਤੇ ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਇਸਤਰੀ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਉਰਦੂ ਕਹਾਣੀਆਂ’(ਅਨੁਵਾਦ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਘਾਲਣਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+44 7814567077

drgurdillsrai@gmail.com

ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ



ਬਹੁਮੁੱਖੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਕਵੀ ਵੀ ਹਨ, ਗਲਪਕਾਰ ਵੀ, ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਵੀ ਅਤੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ 1963 ਈ. ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। 1964 ਵਿਚ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਾਊਥਹਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ। 1966 ਵਿਚ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਨੂੰ ਯੂ. ਕੇ. ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਯੂ. ਕੇ. ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚੇ ‘ਸਵੇਰਾ’ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ, ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਲੰਡਨ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲੇਖਣੀ ਕਾਰਜ ਹਨ। ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਣਾਈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਮੁਹੱਬਤ’, ‘ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਜਾਗਦੀ ਹੈ’, ‘ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ’ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ‘ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ’ ਅਤੇ ‘ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਬਈ’ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+44-07887942552

sgu21@hotmail.com

ਗੁਰਨਾਮ ਢਿੱਲੋਂ



ਗੁਰਨਾਮ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਜਨਮ 1942 ਵਿਚ ਢਿੱਲਵਾਂ (ਜਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਓਪਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇੰਗਲੈਂਡ, (ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ), ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਜਨਰਲ ਐਡਵਾਈਜਰ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ ਸਮਾਲੋਚਨਾ, ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਰਿਪੇਖ (2011), **ਵਾਰਤਕ: ਓੜਕ ਸਚਿ ਰਹੀ** (2021), **ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ: ਦਰਦ ਉਜੜੇ ਖੇਤਾਂ ਦਾ** (2022), ਦਰਦ ਦੀ ਲਾਟ (2020), ਦਰਦ ਦੀ ਗੂੰਜ (2019), ਦਰਦ ਦਾ ਦਰਿਆ (2019), ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ (ਦੂਜਾ ਵਧਾਇਆ ਸੰਸਕਰਣ 2019), (ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਕਰਣ 2017), ਦਰਦ ਦੇ ਰੰਗ(2017), ਤੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ(2016), ਸਮਰਪਿਤ (2007), ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇ (2002), ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ (1997), ਹੱਥ ਤੇ ਹਥਿਆਰ (1974), ਅੱਗ ਦੇ ਬੀਜ (1970)।

ਹੈਂਟਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ

07787059333

gdhillon4@hotmail.com

ਗੁਰਨਾਮ ਗਿੱਲ



ਗੁਰਨਾਮ ਗਿੱਲ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਸਤੰਬਰ 1943 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦਾ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਪੱਖੀ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਲਪ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਿਬੰਧ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ 20 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ‘ਸੂਰਜ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ’, ‘ਖਲਾਅ ਵਿੱਚ ਲਟਕਦੇ ਸੁਪਨੇ’, ‘ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ’, ‘ਉਦਾਸ ਪਲਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ’, ‘ਖਾਮੋਸ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ’, ‘ਅੱਖਾਂ’, ‘ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ’, ‘ਪਿਆਸੀ ਰੂਹ’, ‘ਸਵੈ ਤੋਂ ਸਰਬ ਤੱਕ’, ‘ਅਕਸ ਅਤੇ ਆਈਨਾ’, ‘ਗੁਫਤਗੂ’ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ



ਗ਼ਜ਼ਲ ਸਮਰਾਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਫਗਵਾੜੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਸੇ। 1969 ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ 3 ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਗ੍ਰੰਥ ਕੁੰਜਾਂਵਲੀ’(2008), ‘ਪੁਸ਼ਪਾਂਜਲੀ’(2014) ਅਤੇ ‘ਗ਼ਜ਼ਲਾਂਜਲੀ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ (1997) ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਦਾਬ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਨੇ 1961 ਵਿਚ ਲਗਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਿਰੰਜਨ ਨੂਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447932752850

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ



ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 1936 ਨੂੰ ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿੰਧ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1943 ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਉਹ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹਲੋਂ ਆ ਗਏ ਆਗਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੋਆਲੋਜੀ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਪਾਸ ਕਰ 1961 ਨੂੰ ਉੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਕਾਲਜ ਬਿਲਸਟਨ ਵਿਖੇ, ਫਿਰ ਬ੍ਰੈਡਫੇ ਸਕੂਲ ਪੈਰੀਬਾਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ‘ਮਨ ਜਿੱਤ’ ਵੀਕਲੀ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਿਆਨ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447914 152 96

ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਸੰਘਾ



ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਲੇਖਿਕਾ ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਸੰਘਾ ਜਲੰਧਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਹੀਮਪੁਰ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਸੰਘਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਢਲੀ ਪੜਾਈ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਨਕੋਦਰ (ਜਲੰਧਰ) ਤੋਂ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਲੈ ਕੇ ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਚੰਬਾ' ਦੀ ਉਹ ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ 'ਭਟਕਦੀ ਬੇਬਸੀ' ਛਪੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ', ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਰਟਰੇਟ, ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ, ਅਦਬੀ ਮਹਿਕ, ਸਰਘੀ (ਦੋ ਮਾਸਿਕ) ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਮਿਆਰੀ ਪਰਚਿਆਂ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 1997 ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਸੱਚ ਦੇ ਬੋਲ' ਤੇ 'ਦਰਦ ਅਵੱਲੜੇ' ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵੀਕਲੀ, ਮਨ ਜਿੱਤ ਵੀਕਲੀ ਯੂ ਕੇ ਤੋਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੈਨੇਡਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਸਟਰੇਲੀਆ, ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਪੀਪਲਜ਼, ਮਨਜਿੱਤ, ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ, ਨਿਰਪੱਖ ਆਵਾਜ਼ ਆਦਿ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਤੀਲਿੱਪੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ' ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ. ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447846952178

gk.thind@hotmail.co.uk

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ



ਪਿੰਡ ਉੱਗੀ ਚਿੱਟੀ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ 1964 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲਗੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ 'ਧੂੰਆਂ' ਅਤੇ 'ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪਰਿੰਦੇ'। ਆਰਸੀ, ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ, ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਅਜੀਤ, ਲੋਕ ਲਹਿਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਛਪਦੀਆਂ

ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਵੁਮੈਨ, ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447800957394

gdasanjh@yahoo.com

ਗਗਨ ਬਰਾੜ



ਗਗਨ ਬਰਾੜ ਦਾ ਜਨਮ 1974 ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਸਾਦਿਕ ਜਿਲਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। MA, B.Ed ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੀ। 2010 ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਗਈ। ਦੋ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਹਿਲੀ ‘ਛੇਕੜਲੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼’ 2009 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ‘ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ’ 2015 ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਾਊਥਹਾਲ ਅਤੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447490713752

ਚੰਨ ਜੰਡਿਆਲਵੀ



ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚੰਨ ਜੰਡਿਆਲਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 1968 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ 19 ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹਨ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ’, ‘ਤੋਰ ਪੰਜਾਬਣ ਦੀ’, ‘ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਜਿੰਦੜੀ’, ‘ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੀ ਲਾਲੀ’, ‘ਸੱਪਣੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਤੋਰਾਂ’, ‘ਚਿੱਟਿਆਂ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਹਾਸਾ’, ‘ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ’, ‘ਮੈਂ ਪੰਜਾਬਣ’, ‘ਨਾਨਕੀ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੜੀ’, ‘ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ’, ‘ਅਨੰਦਪੁਰ ਰੰਗ ਬਰਸੇ’, ‘ਚੰਨ ਜੰਡਿਆਲਵੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭਾਗ-1 ਅਤੇ ਭਾਗ-2’, ‘ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਸਿੱਖੀ’, ‘ਪੰਜਾਬੀ ਆਂ ਪੰਜਾਬੀ’, ‘ਰੂਹਾਂ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੀਆਂ’, ‘ਸਿੰਘ ਜੈਕਾਰੇ ਛਡਦੇ’, ‘ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਰਾਖਾ’, ‘ਪੰਜਾਬ ਹੈ ਪੰਜਾਬ’। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ ਹਨ- ਮਧਾਣੀਆਂ ਹਾਏ ਮੇਰੀਆ ਡਾਢਿਆ ਰੱਬਾ, ਮਾਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ, ਵਾਘੇ ਦੀਏ ਸਰਹੱਦੇ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ 25 ਮਾਨ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+4478476257532

ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ



ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰਟਰਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਯੂਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਇਹ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ 51 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1970 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਪੋਠੋਹਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਚੰਚਲ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਦਰਦ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਚਦੇ ਅਤੇ ਲੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੀ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਦੋ ਵੈਬੀਨਾਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

+447860345343

ਯੂ. ਕੇ.

ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ



ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ ਦਾ ਜਨਮ 1948 ਨੂੰ ਗੋਰਾਇਆ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਸਰਗੁੰਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਘਰਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਕਵੀ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ’ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਭਟਕਣ ਦਾ ਸਫ਼ਰ’ (1979), ‘ਗੁਆਚੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼’ (1981), ‘ਚਾਂਦੀ ਨਗਰ ਤੇ ਪਰਿੰਦੇ’ (1985), ‘ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਮਿਲ’ (1994), ‘ਗਲਵੱਕੜੀ’ (2005) ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਗੁਆਚੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼’ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ‘ਚਾਂਦੀ ਨਗਰ ਤੇ ਪਰਿੰਦੇ’ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਐਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਸਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447828402630

ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲ



ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਦਾ ਜਨਮ 1945 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਹੇਲੀ ਫਗਵਾੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਕਾਲਜ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਲਈ। ਕਾਲਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਜਸਵੰਤ ਕੰਵਲ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ 2012 ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਵਿਤਾ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਗੇ

ਕਾਵੈਂਟਰੀ, ਯੂ. ਕੇ.
+447956405050

ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ



ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਯੂ. ਕੇ. ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਪੰਚਾਂ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ’, ‘ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ’, ‘ਸੰਤਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ’, ‘ਸਤ ਵਾਰ’, ‘ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵੀਚਾਰ’, ‘5 ਕਕਾਰ’, ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਸਾਤ ਵਾਰ’, ‘ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚਾਰ’, ‘5 ਕਕਾਰ’। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਖੋਜ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.
00447956890702
hothisingh@yahoo.co.uk

ਜਸਵਿੰਦਰ ਰੱਤੀਆਂ



ਜਸਵਿੰਦਰ ਰੱਤੀਆਂ ਮੋਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੱਤੀਆਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਵਿਸਰਟ ਬ੍ਰਹਮਵਿੱਚ ਟਾਊਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪਿੰਡ ਤੇ ਖੋਸਾਪਾਂਡੋਂ ਕੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੀ. ਏ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਮੋਗਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਗਿਆਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਬੀ. ਏ. ਉਪਰੰਤ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਉੱਥੇ ਵਿਆਨਾ ਵਿੱਚ 10 ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਗਲਪ ਦੀਆਂ 4 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 3 ਨਾਵਲ ਤੇ 1 ਕਹਾਣੀ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਨਾਵਲ ‘ਨਵਕਿਰਨ’ 1996 ਵਿੱਚ ਛੱਪਿਆ ਸੀ। ਨਾਵਲ ‘ਹੱਥੀਂ ਤੋਰੇ ਸੱਜਣਾ ਨੂੰ’ 2001 ਵਿੱਚ, ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ‘ਨਜ਼ੁਮੀ’ 2015 ਵਿੱਚ ਤੇ ਨਾਵਲ ‘ਕੰਡਿਆਲੇ ਸਾਕ’ 2021 ਵਿੱਚ ਛੱਪਿਆ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447792287491

ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ



ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਸ. ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਬਡੇਸਰੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ 1964 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1987 ਨੂੰ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚੱਲੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+44 7974 76828

ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ



ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਖਮਾਣੋਂ ਮੰਡੀ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਜੈਂਟਰ, ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕਵਿੱਤਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਨਿਹਰੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਸਾਹਿਤਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਉਹ ਸੰਸਥਾਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ **ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ**: ਕਾਲੀ ਲੋਈ, ਸੰਪੂਰੀ

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ, ਕਿਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਸਦੀ ਤੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਨੇਰੇ ਪੰਧਾਂ ਦੀ ਲੋਅ, ਓੜ੍ਹ ਲਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਮੈਂ, **ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ**: ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗੀ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ **ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਲੇਖ ਸੰਗ੍ਰਹਿ**: ਜਾਣਾ ਏ ਉਸ ਪਾਰ, ਰੂਹ ਦੀ ਚੀਖ, **ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੁਸਤਕ**: “ਬੋਲੀਆਂ ਮੈਂ ਪਾਵਾਂ” ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਟੀ ਸੈਂਟਰ ਲੈਸਟਰ, ਖਾਲਸਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਲੈਸਟਰ, ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ ਸਾਊਥਾਲ ਲੰਡਨ ਵੱਲੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ 2013 ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਧਾਰਾ ਵੱਲੋਂ “ਨੂਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਪੁਰਸਕਾਰ” ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਲੈਸਟਰ, ਯੂ ਕੇ

00447533370268

jaswantbains1959@gmail.com

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ



ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਜਗਰਾਉਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਅਜਿਹੇ ਕਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸੁਬਕ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਕਾਵਿ ਸਫ਼ਰ ਪ੍ਰਿੰ. ਤਖ਼ਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਕਿਰ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੀਰ ਵਰਗੇ ਸਮਰੱਥ ਕਲਮਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਰੰਭਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਰੰਗ ਕਰਮੀਆਂ ਦੇਵ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ) ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ (ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਗੀਤਕਾਰ) ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰਜੀਤ ਵਰਮਾ, ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਜੀਤ ਪਿਆਸਾ, ਬਲਦੇਵ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਸਦਕਾ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤਿਰਹਾਇਆ ਸਮੁੰਦਰ', 'ਉੱਛਲਦਾ ਸਮੁੰਦਰ', 'ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਅਸਮਾਨ', 'ਆਲਮੀ ਪਰਵਾਜ਼', ਆਲਮੀ ਸਾਜ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। 'ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਟਿਕਾਏ ਰੱਖੀਏ', 'ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ' ਦੇ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਸਾਹਿੱਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰਚੇ 'ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਨ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਖੋਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਾਉਥਹਾਲ ਲੰਡਨ (ਯੂ. ਕੇ.) ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿੱਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤਕ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

ਲੰਡਨ, ਇੰਗਲੈਂਡ

+447448961313

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਤਾਰਾ'



ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦਾ ਜਨਮ 1942 ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸ. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਅਮਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਕੁੱਕੜਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। 1963 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਤਾਰਾ' ਕਵੀ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਉਹ ਵੀ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ', 'ਸਵੇਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ', 'ਪਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉੱਡਣਾ ਸਿਖਾ ਬਾਬਲਾ' ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ 'ਭੇਖਧਾਰੀ' ਨਾਟ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ, ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਸੈਂਡਵੈਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ

+44748417374

ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ



ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਜਲਦ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447767290063

ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ



ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀ ਹੈ। ਬੁਲੰਦਵੀ ਦਾ ਜਨਮ 1951 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਹਿਮੂਵਾਲ ਮਾਹਲਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। 1975 ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਗਰੀਸ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗਰੀਸ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1981 ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 7 ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਮਹਿਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ’ (2018), ‘ਕਿਰਦੀ ਮਿੱਟੀ’ (2009), ‘Road to the Self’ (ਅੰਗਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ 2006), ‘ਧੁੱਪ ’ਚ ਜਗਦਾ ਦੀਵਾ’ (2003), ‘ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ (1990), ‘ਪਾਰ ਦੇ ਸਫ਼ਰ’ (1985), ‘ਲਕੀਰਾਂ ਵਾਹੁੰਦੀ ਪੀੜ’ (1973) ਤੇ ਇਕ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ‘ਪਰ ਤੋਲਦਿਆਂ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ’ ਤੇ ‘ਚੋਣਵੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਕਵਿਤਾ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਡਾਇਰੀ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪੰਨੇ’ ਹੈ। 1989 ਤੋਂ 1996 ਤੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਾਊਥਹਾਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ (ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ) ਦੇ 1996 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਕਵੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਇਤਿਹਾਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447748791804

ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਡਾ.)



ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਲੇਖਕ, ਆਲੋਚਕ, ਸੰਪਾਦਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਚਰਚਿਤ ਨਾਮ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਤ੍ਰੇਈ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਕੂਲ ਆਫ ਕ੍ਰਿਟੀਸੀਜ਼ਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਹ ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਛੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ’, ‘ਨੰਗੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ’, ‘ਅਗਨ ਚੋਲਾ’, ‘ਸਫ਼ਰ’, ‘ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ’ ਅਤੇ ‘ਕਿਤਾਬ ਬੋਲਦੀ ਹੈ’, ਇੱਕ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ‘ਵਹੀ-ਖਾਤਾ’, ਦੋ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਪੋਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਐਨਾ ਪੰਜਾਬਣ’ ਅਤੇ ‘ਔਰਤਨਾਮਾ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ- ‘ਨਿਬੰਧਨੀ ਵਾਰਤਕ’, ‘ਹਰਫ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ’, ‘ਲੋਕ ਵੇਦੀ ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ’, ‘ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਮਾਖਿਉਂ’, ‘ਬਿਉਡ ਵਾਟਰਸ’ ਅਤੇ ‘ਸਮਕਾਲ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ’। ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 11 ਮੁੱਲਵਾਨ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ- ‘ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ’, ‘ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਵਿ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ’, ‘ਵਿਵਿਧਾ’, ‘ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਹੈਮਿੰਗਵੇ’, ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਗਲਪ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਚੇਤਨਾ’, ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਸਲੇ’, ‘ਦੇਵ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ’, ‘ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ’, ‘ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ’, ‘ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ’ ਅਤੇ ‘ਸਾਹਿਤਕ ਕੋਲਾਜ’। ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਐਮ ਫਿਲ ਤੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ ਲਈ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਯੂ. ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ, ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੁਚੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ (ਸਥਾਪਿਤ 1969) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447877960642

ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ



ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸਫ਼ਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਲੀਨਿਕਲ ਪੈਕਟੀਸ਼ਨਰ ਤੇ ਕਲੀਨੀਕਲ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਦੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਸੈਕਟਰੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੁਹਜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ‘ਗਿਆਨੀ’ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਦਾ ਕੋਰਸ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਚਾਰ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ‘ਸੋਚ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੇ’, ‘ਅਹਿਦ’, ‘ਹਾਸਿਲ’ ਅਤੇ ‘ਚਿੱਤਵਣੀ’, ਜੋ ਉਸਦੇ ਕਾਵਿ-ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਸ਼ਾਇਰਾ ਨੇ ਕਿਰਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ‘ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼: ਸਦੀ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸ਼ਬਦ’। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੋਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447496237122

ਦਰਸ਼ਨ ਢਿੱਲੋਂ

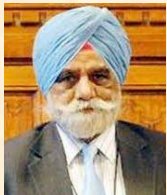


ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਦਰਸ਼ਨ ਢਿੱਲੋਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਲੋਹ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਚਰਚਾ’ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਨਲਾਈਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਪੰਜ ਦਰਿਆ’ ਦੇ ਸਲੋਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵੀ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447878228283

ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ



ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਹਸਤਾਖਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਦਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਰਮਯੋਗੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦਾ ਜਨਮ 25 ਜੂਨ 1941 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਜਾਲ ਖੁਰਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 55 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਲਈ। 1966 ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 1985 ਤੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖਬਾਰ 'ਅਜੀਤ ਪੰਜਾਬੀ' ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਇੰਡੀਅਨਜ਼ ਐਬਰੋਡ ਐਂਡ ਪੰਜਾਬ ਇੰਪੈਕਟ ਸਲਾਨਾ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਸਫਰ ਨਵੰਬਰ 1985 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 23 ਅੰਕ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਮਰ ਵੇਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ (ਇਸ ਵਿਚ ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦੇ 33 ਚੋਣਵੇਂ ਲੇਖ ਹਨ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ. ਇੰਡੀਅਨ ਐਬਰੋਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+919417104002

ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ



ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਪਿੰਡ ਭਾਖੜੀਆਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਫਗਵਾੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ **ਕਲਮ ਤਾਂਈਂ ਫ਼ਰਿਆਦ** ਅਤੇ **ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਵਸੀਏ** ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447944101658

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਲਵੀ



ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਲਵੀ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕਾਲਮ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੇਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਲਿਖਣ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੰਧਾਲਾ ਜੱਟਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਜੀ. ਐੱਨ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ 1964 ਦੇ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੈਟਰਨਰੀ ਮਹਿਕਮੇ 'ਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਕੇ 1977 'ਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਜ਼ੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਭੇਜਿਆ। ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ 22 ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ, ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ। ਸ. ਕੰਧਾਲਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਈ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲਜ਼ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਪ ਸਿੱਖ ਚੈਨਲ ਬਰਮਿੰਘਮ ਲਈ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਰਮਿੰਘਮ, ਯੂ. ਕੇ.
+447578389725

ਨੁਜ਼ਹੱਤ ਅਬਾਸ



ਨੁਜ਼ਹੱਤ ਅਬਾਸ ਦਾ ਜਨਮ 1965 ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਆਲਮੀ ਅਦਬ ਅਤੇ ਰਸ਼ੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ- 'ਮਾਂ ਬਨਣੇ ਕਾ ਸਫ਼ਰ', 'ਮਨ ਫਕੀਰੀ ਚਸ਼ਮਾ', 'ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ ਉਡ ਜਾ ਕਾਵਾਂ' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸੱਤੇ ਖੈਰਾਂ' ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ, ਉਰਦੂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜਾਮ ਸਾਕੀ- ਚਲੇ ਚਲੇ ਕੇ ਵੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਆਈ', ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ 'ਪ੍ਰੀਤ ਕਿਵੇਂ ਆਈ'। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2014 ਵਿਚ ਤੀਆਂ ਐਵਾਰਡ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਕ ਐਵਾਰਡ 2016 ਅਤੇ ਸੱਤੇ ਖੈਰਾਂ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.
+447962426065

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ (ਡਾ.)



ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਦਾ ਨਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਵਿਧਾ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੋਜ, ਆਲੋਚਨਾ, ਸੰਪਾਦਨਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਬੰਦਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। **ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ:** “ਧੁੱਖਦਾ ਗੋਹਟਾ”, **ਆਲੋਚਨਾ ਪੁਸਤਕਾਂ:** “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ”, ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਹੋਰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖ, **ਖੋਜ:** ਜ਼ਬਤ-ਸੁਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ: ਇਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ, **ਸੰਪਾਦਨਾ:** ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਗਿ: ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ-ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ, **ਫੁਟਕਲ:** ਇੰਟਰਵਿਊ, ਮੁੱਖ-ਬੰਦ, ਰੀਵਿਊ ਅਤੇ ਲੇਖ ਆਦਿ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕ “ਜ਼ਬਤ ਸੁਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ” ਵੀ ਛਪੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੋਈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ



ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਵੀ ਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ ਦਾ ਜਨਮ 1949 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੋਹਲ ਜਗੀਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲਗ ਗਈ। 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਇੱਥੇ ਉਹ ਮਿਸਟਰ ਮਰਵਾਹਾ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਪਕੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। 1969 ਵਿਚ ਉਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ‘ਧੁਆਂਖੀ ਆਸ ਦਾ ਸਫਰ’, ‘ਚੰਹੂ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸਫਰ’, ‘ਮੇਰੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ’ ‘ਉਫਕ ਦੇ ਪਾਰ’ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਹੋ ਗਈ’ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ‘At Night you sleep alone’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447779082529

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਐਕਸਫੋਰਡ (ਡਾ.)



ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਐਮੀਰੀਟਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਏ. ਅਤੇ ਐਮ. ਏ. ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਮ. ਫਿਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡੀ. ਫਿਲ Oriel College University of Oxford ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਡਾ.

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ-ਬੰਦ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447922657957

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ



ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਖੋਜੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। 'ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ' ਉਹਦਾ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ। ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹਤੋਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ, ਕੌਡਿਆਲਾਂ, ਰਾਗੀਆਂ, ਰਬਾਬੀਆਂ, ਬਾਈਆਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਜੌੜਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਹੈ

ਅਤੇ 1964 ਤੋਂ ਵਲਾਇਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਮੋਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਰੁਸਤਮੇ ਜ਼ਮਾਂ ਗਾਮੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ। 1964 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ' ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਨੈਸਕੋ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ' ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਭਲਵਾਨੀ, ਸਾਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ', 'ਪੰਜਾਬ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਅਤੇ 'ਆਲਮੀ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ



ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ‘ਪਮਾਲ’ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਬਾਲਾਂਵਾਲੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ‘ਨੈਰੋਬੀ’ ਚਲੇ ਗਏ, 1975 ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਏ ਪਰ 1976 ਨੂੰ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸ ‘ਜ਼ੈਂਬੀਆ’ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ 1982 ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਗਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ’



ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ‘ਢੋਟੀਆਂ’ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਸਥਾਨਕ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੈਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ 1976 ਵਿੱਚ ਆ ਪਹੁੰਚੇ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ‘ਗਿੱਲ’ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਜਨਸ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ (ਡਾ.)



ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੀ-ਬੋਰਡ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਚ ਯੂ. ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਮੋਟ ਤੇ ਮਾਰਕਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ: ‘ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤਰਕ: ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ

ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ’ ਹੈ।

ਜਲਦ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਦ੍ਰਵ-ਗਤਿਕੀ’ (Fluid Dynamics) ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447020843749

b.kandola@ntlworld.com

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ



ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦਾ ਜਨਮ 1975 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਮਾਧੋ ਝੰਡਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਚਾਹਲ ਨੇ ਬੜੇ ਔਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਸੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਟਲੀ

ਅਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਉਸ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਸਤਕ ‘ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ’ (ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ) ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਚਾਹਲ ਨੇ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਬੋਹੜ, ਖੇੜਾ ਭਲਵਾਨ, ਵਲੈਤ ਵਾਲੀ ਭੂਆ, ਝੋਲੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਜਲਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਸਨਮੁਖ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਰਮਿੰਘਮ, ਇੰਗਲੈਂਡ

+447491073808

ਬਲਿਹਾਰ ਰੰਧਾਵਾ



ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ, ਚਿੰਤਕ ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਗੂ ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਦਾ ਪਿੰਡ ਹਰੀਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਕਵੀ, ਵਾਰਤਕਕਾਰ, ਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਗੀਤ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ, ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ‘ਨਾਨਕਤਾ’, ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਜਿੰਦਾ’ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ‘ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ’ ਅਤੇ ‘ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ’ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447448628493

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ



ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਜਨਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। 1979 ਵਿਚ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੌਂਸਰ ਕਰਕੇ ਲੈਸਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ 3 ਸਾਲ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। 2000 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੇਅਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਵਿਲਾਇਤੀ ਵਾਂਞਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+44740717165

ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਸੱਚਰ



ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ ਸੱਚਰ ਨੇ ਸਕੂਲੀ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ 1967 ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਸੇਲਜ਼ ਪਰਸਨ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੀ ਤੇ ਫਿਰ Home office Advisory Committee for Race relation and immigration ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ 39 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਰਨਿੰਗ ਬੋਡੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸਪੀਕਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਹਾਸਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447903586152

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੱਗੂ



ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੱਗੂ ਦਾ ਜਨਮ 1954 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਆਲੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1978 ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਬਿਲਸਟਨ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਵੀ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਦਰਾਂ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਗਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 1989 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹ ਸਫਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣਵੀ ਕਵਿਤਾ 'In The Land of Promise' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਛਪਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾ ਮੰਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਗਲਾਸਗੋ ਯੂ. ਕੇ. ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ 2013 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ

ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ, ਬਰਤਾਨੀਆ

+44 7501 038048

bssagoo1@googlemail.com

ਭਿੰਦਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ



ਭਿੰਦਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ 'ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ' ਵਿੱਚ 8 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਪਿਸਟ ਅਤੇ ਹੀਥਰੋ ਏਅਰਪੋਰਟ ਵਿਖੇ 11 ਸਾਲ ਬਤੌਰ ਸਕਿਉਰਟੀ ਆਫੀਸਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 3 ਕਿਤਾਬਾਂ: 'ਕੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਿੜੀਆਂ ਮਾਏ' (ਗੀਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ), 'ਬਣਵਾਸ ਬਾਕੀ ਹੈ' (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ), 'ਸਰਘੀ ਦੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਚੁੱਪ' (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 2008 ਤੋਂ ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ (ਲੰਡਨ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ 4 ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ weekly live interviews ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+44 7754 717403

bjalalabadi@hotmail.co.uk

ਮਨਜੀਤ ਰਾਣਾ

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਭਾਰਗੋ ਕੈਂਪ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮਨਜੀਤ ਰਾਣਾ 60ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਜਾ ਵੱਸਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਗਲਪ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਨ। 'ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸ', 'ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੁੜੀਆਂ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ ਹਨ। 'ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸ' ਦੇ ਧਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਤੇ 'ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੁੜੀਆਂ' ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਵਲੈਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ 'ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਮੇਰਾ ਨੂਰ', 'ਔਖੇ ਪਾਲਣੇ ਬੋਲ', 'ਪ੍ਰੀਤਾਂ', 'ਦਿਲ ਤੇ ਦੁਨੀਆ' ਨਾਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ



ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਉੱਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਹਨ। ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਰਸੂਲਪੁਰ (ਜਗਰਾਉਂ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਪਿੰਡ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ ਅਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਵਿੱਚ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੱਧ ਵਿੱਚਕਾਰ ਛੱਡਣੀ ਪਈ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਿੰਡ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ 1976 ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਹਨ ‘ਨਥਾਵੇਂ’, ‘ਪਿਉਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ’, ‘ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਰ ਪਰੇ’, ‘ਰੁੱਤਾਂ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ’, ‘ਨਹੀਂ ਸੁੱਕਣੇ ਕਦੇ ਦਰਿਆ’, ‘ਸੋਫੀਆ’, ‘ਅੰਕਲ ਟੌਮ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ’ (ਹੈਰੀਅਟ ਬੀਚਰ ਸਟੋਅ ਦੇ ਨਾਵਲ Uncle Tom's Cabin ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ), 'The Thames Never Sleeps' (ਪਿਉਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਵਲ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ) ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਥੇਮਜ਼। ਉਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447956857764

ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ



ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਰਗੋਧੇ ਜ਼ਿਲੇ ਲਾਗੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਵੱਡੇ ਮਗਰੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਲੰਧਰ ਲਾਗੇ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਆ ਵੱਸਿਆ। ਸਾਲ 1967 ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਐਨਾ ਪੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲਾਰਿਬਰੇਰੀ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਦਾ ਨਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਂਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। **ਕਵਿਤਾ:** ਤੁਰਦੇ ਜਾਵਣ ਪੈਰ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਪੈਰ, ਬੇਚਿਰਾਗ ਗਲੀਆਂ, ਰੱਤਜਗੇ, ਜਿਉਣ ਜੋਗੇ, ਬੁੱਤ ਤੋੜਨਾ ਮਨਾ ਹੈ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗੀ ਇਬਾਰਤ, ਸੁਖਨ ਨਿਸ਼ਾਨ, **ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ:** ਤਨਹਾਈਆਂ, ਰੁਸਵਾਈਆਂ, **ਕਹਾਣੀਆਂ:** ਅਜੰਤਾ ਦੇ ਬੁੱਤ, ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਦੀ ਦੌੜ, **ਵਾਰਤਕ ਲੇਖ:** ਰੰਗੀਨ ਪੋਸਟਕਾਰਡ। ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਉਰਦੂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇਕ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਕਾਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਕੇ ਵੱਡੇ ਕੀਤਾ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ (ਗਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ) ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਦਾ ਚੋਖਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ



ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਜਾਏ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂਕੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਦਾ ਜਨਮ ਨਕੋਦਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਭੰਗਾਲਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੀ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਚੇਰੀ

ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਿੱਟੀ ਆਫ ਲੰਡਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। 1994 ਵਿਚ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ੀਅਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਮੁਦੱਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ, ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਨਾਲ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂਰਪ ਨੇ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਦਰਜਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਜਾਂ ਰੀਡਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨਾ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਚਾਹ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਜਾਂ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲੈਕੇ ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲੀ ਪੁਲਾਂਘ ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447850750109

ਮੰਗਤ ਰਾਏ ਭਾਰਦਵਾਜ



ਮੰਗਤ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਨ ਜੋ ਅਜਕਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਨੋਕ (Cannock) ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਰਣ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਉਹਨਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਕੁਲੋਕੁਅਲ ਪੰਜਾਬੀ : ਦਾ ਕੰਮਪਲੀਟ ਕੌਰਸ ਫਾਰ ਬਿਗਨਰਜ਼’, (Colloquial Panjabi: The Complete Course for Beginners) 1995 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਨਾ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੋਟਲੈਂਜ (Routledge) ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਨਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪੁਸਤਕ ‘ਪੰਜਾਬੀ: ਏ ਕੰਪਰੀਹੈਂਸਿਵ ਗਰਾਮਰ’ (Punjabi: A Comprehensive Grammar) ਹੈ। ਉਹਨਾ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਰੋਟਲੈਂਜ (Routledge) ਵਲੋਂ ਹੀ ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447507761458

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਧਨੀ



ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਧਨੀ ਯੂ. ਕੇ. ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਹਾਦਰ ਡਾਲਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗੀ। 1996 ਵਿਚ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਸ਼ੌਕ ਵਜੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ 2002 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਯੂਰੋਪ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲੇ’ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬੱਧਨੀ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ‘ਬੱਧਨੀ ਡਾਟ ਕਾਮ’ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪ੍ਰੈਲ 2002 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447899798363

msbadhni@yahoo.co.uk

ਮੁਹਿੰਦਰ ਦੋਸਾਂਝ

ਮੁਹਿੰਦਰ ਦੋਸਾਂਝ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੇਹਲੀ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ। 1961 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਥਾਰ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।



ਯੂ. ਕੇ.

+447368166135

ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ

ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਜਨਮ 1944 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਖਾਨ ਪੁਰ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ, ਸਰਹਾਲ ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ- ਕਾਲਾ ਗੁਲਾਬ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) 2010, ਅਮਨ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) 2015, ਇਕ ਸੀ ਸ਼ਾਜ਼ੀਆ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) 2020। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਜਗਤਪੁਰ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਯੂ. ਕੇ., ਮੈਂਬਰ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਵਾਲਸਲ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਦੇ 2015 ਤੋਂ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਵਾਲਸਲ ਯੂ. ਕੇ.

07773146438

msingh44@hotmail.Co.U.K.

ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ (ਡਾ.)



ਪਿੰਡ ਝੰਡੇਰ ਕਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਡਾ. ਗਿੱਲ 1964 ਨੂੰ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਚਲੇ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਮੇਰੇ ਲੋਕ’, ‘ਬਿਨ ਬਰਸਾਤੀ ਮੇਘਲੇ’, ‘ਅੱਖ ਦੇ ਬੋਲ’, ‘ਉਦੋਂ ਤੇ ਹੁਣ’, ‘ਬਦਲਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਐਮ. ਫਿੱਲ ਅਤੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ ਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447860139384

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੋਹਨ



ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮਹੇਤੂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1965 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ‘4 ਦਹਾਕੇ’ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ Opportunity & Culture: Four Decads in England ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ, ਯੂ. ਕੇ.

manmohanmaheru@gmail.com

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੜਪਿੰਡੀਆ



ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੜਪਿੰਡੀਆ ਦਾ ਜਨਮ 1950 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁੱਕੜਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। 1973 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ‘ਖੂਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 2 ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਾਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘ਖੂਨ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ’, ਗੁਲਾਮੀ’, ‘ਪਰਦੇਸ਼ ਕੁੜੀ’, ‘ਸੱਚ ਦਾ ਝੰਡਾ’, ‘ਪਵਿਤਰ ਸੂਲੀ’, ‘ਗੁੱਡੀ’, ‘ਬਲੈਕ ਬਾਸਟਰਡ’, ‘ਵਿਕਦੇ ਜਿਸਮ’, ‘ਰੂਹ ਦਾ ਜ਼ਖਮ’, ‘ਤਾਰੀਖ਼ ਰੋ ਨਾ ਸਕੀ’, ‘ਚਿੱਟੇ ਪਾਣੀ’, ‘ਗੋਰੀਆਂ’, ‘ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮਰੀਅਮ’, ‘ਮੁਜਰਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ’, ‘ਪਰਦੇਸ਼’, ‘ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼’, ‘ਤਾਰੀਖ਼ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇਗੀ’, ‘ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਦਾ ਤੜਕਾ’, ‘ਕਾਲਾ ਲਹੂ ਲੰਡਨ ਦਾ’, ‘ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਮੇਰੀ ਅਧੂਰੀ ਕਹਾਣੀ’ (ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ) ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447749757862

ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ



ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਜਿਉਣ ਵਾਲੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ ਸੁਰੀਲੀ ਗਾਇਕਾ ਵੀ ਹੈ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਵੱਸੀ। ਸਫਲ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਸਫਲ ਵਪਾਰਕ ਔਰਤ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸੰਦਲੀ ਮਹਿਕ’ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। 2019 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ ਸਾਊਥਹਾਲ ਵਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਾਊਥਹਾਲ ਦੀ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹੈ।

ਲੰਡਨ, ਯੂ. ਕੇ.

+447886549020

ਮਨਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਨੀ



ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਮਨਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਨੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2009 ਵਿਚ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ੇ ਤੇ ਯੂ. ਕੇ. ਆਈ। 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੜਾਈ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸਦਮਿਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

0447534420795

Manjinderkaurkhangura@yahoo.com

ਰਤਨ ਰੀਹਲ



ਰਤਨ ਰੀਹਲ ਦਾ ਜਨਮ 1961 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1962 ਵਿਚ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਗਏ। ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ 'ਦੁਖੀ' ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੰਗਲ ਅਤੇ ਅਰੂਜ਼ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਉਹ ਤੁੱਕ ਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਹੋ ਗਏ। ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਦ ਉਹ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦਾ 'ਏ' ਲੈਵਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੋਈ। ਜਦ ਉਹ ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਸਬਜੈਕਟ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮਿਲੇ।

1960 ਤੋਂ ਉਹ ਵਲੈਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਤਰ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 1962 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਲਵਰਹੈਪਟਨ ਬਣਾਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 1963 ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵਲਵਰਹੈਪਟਨ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੰਨ 1963 ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਨਾਮੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 35 ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ, ਗੀਤ, ਗਜ਼ਲ, ਆਲੋਚਨਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 2015 ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ: 'ਗੋਰੀ ਮਾਂ', 'ਆਟੇ ਦਾ ਬੋਰਾ', 'ਤੱਕ ਵਾਲਾ ਬੋਲੂ', 'ਕਚਰਾਇਣ' (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), 'ਸੰਦਲੀ ਚਾਨਣ', 'ਗੁਲਾਮ ਰੀਸ' (ਨਾਵਲ), 'ਕਿਸ ਉਦਮ ਤੇ ਰਾਜ ਮਿਲੇ', 'ਪੰਜਾਬੀਅਤ', (ਨਾਟਕ), 'ਮੈਤਰੀ ਭਾਵ' (ਇਕਾਂਗੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), 'ਵਿਧਵਾ', 'ਉਦਾਸ ਮਹਿੰਦੀ', 'ਗੀਤਾਂ ਭਰੀ ਕਿਤਾਬ', 'ਕੰਧਾਂ', 'ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਕਾਵਿ', 'ਧਰੁਪੱਦ ਧੁੰਨੀਆਂ' (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), 'ਪਰਵਾਸ' (ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ), 'ਵਲੈਤੀ ਦਰਪਣ' (ਵਿਅੰਗ), 'ਸੂਜਨ' (ਨਾਵਲਿਕ), 'ਸਾਕਾ ਸ਼ਹਿਦ ਖ਼ਾਲਸਾ', 'ਬਾਰਿ ਪਰਾਏ ਬੈਸਣਾ' (ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਆਦਿ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ (ਪ੍ਰੋ.)



ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਖੇ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਚਰਚਿਤ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਲਗਪਗ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿੱਠੇ ਕੌੜੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਮੁਕਤਸਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵਲਾਇਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਦਕਾ ਉਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣੀ ਪਛਾਣੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ: ‘ਵਤਨੋਂ ਦੂਰ’, ‘ਪਰਦੇਸ ਨਾਮਾ’, ‘ਸਾਊਥਾਲ ਦਾ ਸੂਰਜ’, ‘ਜੇਰੂਸਲਮ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਹੈ’, ‘ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਵਲਾਇਤੋਂ ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ’। ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ: ਆਵਾਸ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਵਰਨਣ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਦੀ ਵਿਧਾ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਲੇਖ ਯੂਰਪੀਨ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਯੂਰਪੀਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੰਧਾਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਰੋਚਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਲੰਮੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵੰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ, ਸਿਆਸੀ, ਵਿੱਦਿਅਕ, ਅਦਾਲਤੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਹੈ। ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ ਮੇਅਰ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਕੌਂਸਲਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਵਰਗੇ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1990 ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾਉਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਅੱਜ ਤੀਕ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਬੁੱਲੋਸ਼ਾਹ ਇਨਾਮ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਮਾਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਲਿਕਾ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਆਫ ਦਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਂਪਾਇਰ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਲਈ ਬੜੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447894228032

jeetabhagteewala@hotmail.com

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ



ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਦਾ ਜਨਮ 1959 ਨੂੰ ਸ. ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। 1985 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਸੋਨੇ ਵਰਗਾ ਸੱਚ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਬਰਤਾਨਵੀ ਵਿਸਾਖੀ ਕਾਵਿ (ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਭਾਈ ਬੁੱਧੂ ਜੀ ਪਰਜਾਪਤਿ (ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਖੋਜ), ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤਾਸ਼ (ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ), ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੈ (ਜੀਵਨੀ), ਜਾ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ (ਸੰਪਾਦਿਤ ਲੇਖ), ਬਾਬਾ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਵਸੈ (ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਨਾਵਲ), ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਅਣਗੋਲੇ ਸ਼ਹੀਦ) ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ Selected poetry of Ranjit Rana, Punjab that was ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। 2002 ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਯੂ. ਕੇ. ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ 'ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ 2010 ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟਰ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447958333757

ranasahibpunjabi@hoo.co.uk

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ



ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਕ ਹੈ। 1994 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦੀ ਲੇਖਿਕਾ 1998 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਕ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ' ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

roopnahil@hoo.com

ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ



ਰੂਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ ਜੋ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਥੋਂ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਖੁਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਇਦੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਕੇ ਇਸ 'ਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਜੰਮਣ ਤੇ ਪਲਣ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਲੇਖਣੀ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਕਵੀ, ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਇਕ ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਨੀਲਾ ਨੂਰ' (2007) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਫੇਰ 'ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ: ਘਰ ਵਾਪਸੀ' (2009) 'ਭਰਿੰਡ' (2011), 'ਗੁੰਡਾ' (2013) ਤੇ (2015), 'ਸਮੁਰਾਈ' (2015) (2017) (2018) ਤੇ (2019), 'ਸਿੰਧਬਾਦ (2020), 'ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ' (2021) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਖੇਡ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ 'ਵਿਚਿੱਤਰਵਾਦ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447743899235

ਰਜਿੰਦਰਜੀਤ



ਰਜਿੰਦਰਜੀਤ 2006 ਤੋਂ ਵਾਲਸਾਲ ਯੂ. ਕੇ. ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਾਲ ਹੈ। ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ ਪਿੱਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਪੁਸਤਕ **ਸਾਵੇ ਅਕਸ** 2008 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ। ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਬੈਠੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ-ਸ਼ਨਾਖਤ ਵੀ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447419189515

rajinderjeet@gmail.com

ਰਾਏ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)



ਯੂ. ਕੇ. ਵੱਸਦੇ ਡਾ. ਰਾਏ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਤੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ ਦਾ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਜੂਹ ਵਿਚ ਰੂਹ', 'ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

m.rai@hotmail.co.uk

+447817832949

ਲੋਕ ਰਾਜ (ਡਾ.)



ਡਾ. ਲੋਕ ਰਾਜ ਪਿੰਡ ਬਸੋਸਰਪੁਰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਹਨ। ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰ (ਐਮ. ਡੀ.) ਵੱਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 2004 ਤੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ 9 ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ' ਤੇ 'ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਮੇਰੇ ਰਾਹ' ਗ਼ਜ਼ਲ/ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮਿਲਟਨ ਕੀਨਜ਼, ਯੂ. ਕੇ.

+447766834152

drlokraj@hotmail.com

ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ



ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਾਨਸਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬੁਢਲਾਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਨੇ ਬੀ. ਏ., ਬੀ. ਐੱਡ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਭਾਰਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੀਤੀ। 1984 ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਿਜ਼ਰਤ ਕਰਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ' (1992) ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਫਿਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਨੂੰਹ' (2002),

‘ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਧੀ’ (2009) ‘ਇਕ ਕੁੜੀ ਇਕੱਲੀ’ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਜੀਅ ਕਰਦੈ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗਿਣਾਤਮਕ ਹਨ ਸਗੋਂ ਗੁਣਾਤਮਕ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਹੰਢਾ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਰੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਹੁ ਪਸਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ’ਤੇ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447579477628

ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ



ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ ਕਵੀ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 5 ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ’, ‘ਕੁਦਰਤ’, ‘ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ’, ‘ਕਣ ਕਾਇਨਾਤ’ ਤੇ ਦੋ ਸਹਿ-ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ Beyond Wasters ਅਤੇ ‘ਨੌਂ ਸਮੁੰਦਰ’ ਹਨ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂ. ਕੇ., ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਰਪ, ਸਾਊਥ ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ-ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ’ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੀਐਚ. ਡੀ ਅਤੇ ਐਮ. ਫਿੱਲ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 1992 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਫੋਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਪਗ 30 ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਾਹਿਤਕ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 2 ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

+44 07748 498813

vparhar1@gmail.com

ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਪ੍ਰੋ.)



ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਐੱਚ. ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਤਸਕਾਂ ਹਨ ‘ਭਾਸ਼ਾ’, ‘ਪੰਜਾਬ ਟ੍ਰੈਜਡੀ’, ‘ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ’, ‘ਜੀਵਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ’, ‘ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਾਂ’, ‘ਤਾਰੀਖ਼ ਬੋਲਦੀ ਹੈ’, ‘ਗਾਥਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੀ’, ‘ਜੀਵਨ ਸੇਧਾਂ’, ‘ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਜੀ ਕੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ’। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 3 ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਚਲੰਤ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

+447806945964

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ



ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦਾ ਜਨਮ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1965 ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਬਰਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਕੁੱਸਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ (ਪੰਜਾਬ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ. ਐਫ. ਕੇ. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਸਟਰੀਆ (ਯੂਰਪ) ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ 26 ਸਾਲ ਆਸਟਰੀਆ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਹੁਣ 2006 ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਸਨੀਕ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਉਹ ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾਵਲ ਹਨ ‘ਜੱਟ ਵੱਢਿਆ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਵੇਂ’, ‘ਕੋਈ ਲੱਭੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ’, ‘ਲੱਗੀ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ’, ‘ਬਾਝ ਭਰਾਵੇਂ ਮਾਰਿਆ’, ‘ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੈ’, ‘ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ’, ‘ਤਵੀ ਤੋਂ ਤਲਵਾਰ ਤੱਕ’, ‘ਉੱਜੜ ਗਏ ਗਰਾਂ’, ‘ਬਾਰੀਂ ਕੋਹੀਂ ਬਲਦਾ ਦੀਵਾ’, ‘ਤਰਕਸ਼ ਟੰਗਿਆ ਜੰਡ’, ‘ਗੋਰਖ ਦਾ ਟਿੱਲਾ’, ‘ਹਾਜੀ ਲੋਕ ਮੱਕੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ’, ‘ਸੱਜਰੀ ਪੈੜ ਦਾ ਰੇਤਾ’, ‘ਰੂਹ ਲੈ ਗਿਆ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਜਾਨੀ’, ‘ਡਾਚੀ ਵਾਲਿਆ ਮੋੜ ਮੁਹਾਰ ਵੇ’, ‘ਜੋਗੀ ਉੱਤਰ ਪਹਾੜੋਂ ਆਏ’, ‘ਅੱਖੀਆਂ ’ਚ ਤੂੰ ਵੱਸਦਾ’, ‘ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ ਚੜ੍ਹਿਆ’, ‘ਟੋਭੇ ਫੂਕ’, ‘ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜੂਹ’। ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਉਠਾਂ ਵਾਲੇ ਬਲੋਚ’, ‘ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਜੂਹ’, ‘....ਤੇ ਧਰਤੀ ਰੋ ਪਈ’, ‘ਤੂੰ ਸੁੱਤਾ ਰੱਬ ਜਾਗਦਾ’, ‘ਕੁੱਲੀ ਨੀ ਫਕੀਰ ਦੀ ਵਿੱਚੋਂ’ ਹਨ।

ਕੁੱਸਾ ਦੇ ਨਾਵਲ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟਾਂ ’ਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਚਹੇਤੇ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਚਰਨ

ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਜਰਮਨ, ਇਟਲੀ, ਗਰੀਸ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਂਬੜਾ ਸੱਥ’ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ’ ਵਰਗੇ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ.

07853317891

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਹ ਲੇਖਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ



ਹਰਦੇਸ਼ ਬਸਰਾ
0447909112970



ਵਾਸਦੇਵ
044 7449 962323



ਵੱਕਾਸ ਭੱਟ
0447828916866



ਜਸਵੀਰ ਜੱਸ
0447585376666



ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉੱਪਲ
0447592881098



ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਗਿਮੀ
0447909616361



ਮੁਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਿੱਠਾ
0447950842599



ਬਹਿੰਦਰ ਰਾਏ ਪ੍ਰਿੰਸ
0447775300001



ਸੁਕਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ



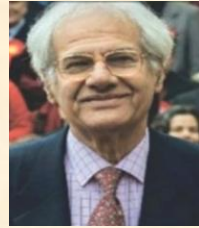
ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਗਨਾਨੀ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਜੀਤ ਕੌਰ
0447448315685
ਪਰਮ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ
0447882272001
ਅਜਮੇਰ ਕਵੈਂਟਰੀ

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ ਦੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੌਰ

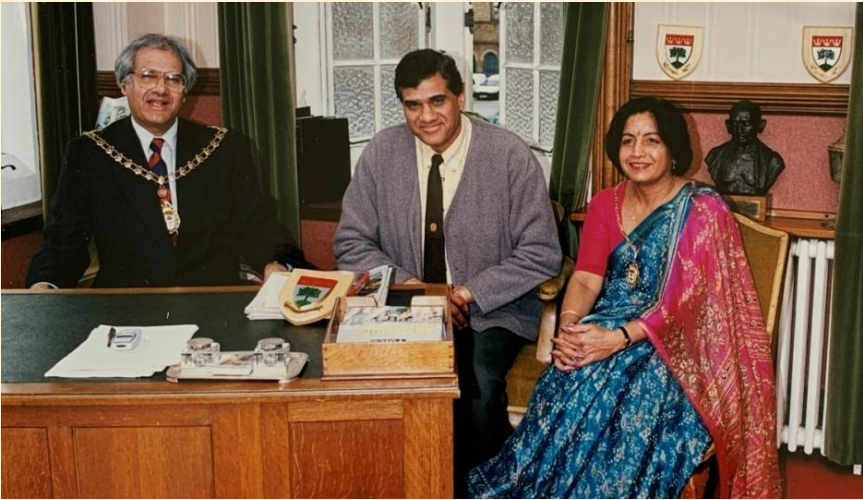
ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ

ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਵਲੈਤ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਲੈਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹੁੰਦੀ। ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜਦਿਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਸਿੰਘਪੁਰ, ਬਰਮਾਂ, ਮਲਾਇਆ ਜਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਉੱਚੇ ਚੁਬਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਕੋਠੀਆਂ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਧਨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਅਮੀਰੀ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਔਥੇ ਤੇ ਗੰਦੇ-ਭਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਜਾ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਕਦੇ ਮੁੜਾਂਗੇ, ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਬੋਲੀ, ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣੇਗਾ, ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬੱਸ, ਵਲੈਤ ਦਾ ਨਾਂ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਟੌਅਰ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਤੇ ਮੇਮਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਿੱਥੇ ਪੌਂਡ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਵਾਸੀ (Immigrant) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਪਤਾ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਆਮ ਗੋਰੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤਬਕਾ ਏਸ਼ੀਆਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਪਾਕੀ’ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਕਾਰਤ ਨਾਲ ‘ਨਿਗਰ’ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।



ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਕਾਲਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੌਂਡਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਫਹੁੜਿਆਂ ਨਾਲ ‘ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਉ। ਪਰ ‘ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਦੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੂਹਰੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ‘ਉਵਰਟਾਈਮ’ ਲਾਉਂਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਉਵਰਟਾਈਮ ਲਾਉਣ ਲਈ ਗੋਰੇ ਮਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਿੰਦੇ। ਸੱਤੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਛੁੱਟੀ ਨਾਂ ਕਰਦੇ। ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਨੇਜਰ

ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦੇ ਕਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹਨ। ਬੱਸ, ਘਰੋਂ ਕੰਮ ਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰੇ। ਘਰ ਮੁੜਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਾਈਂਟ ਬੀਅਰ ਪਰ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਅ-ਧੋਅ ਕੇ ਸੂਟ ਪਾ ਕੇ ਪੱਬ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ। ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ, ਗਹਿਣੇ ਪਏ ਖੇਤ ਛੁਡਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਲੈ ਲਏ, ਘਰ ਪੱਕੇ ਕਰ ਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਰਾਹਦਾਰੀਆਂ ਭੇਜ ਭੇਜ ਬਾਹਰ ਮੰਗਾ ਲਿਆ। ਆਵਦੇ ਨਿਆਣੇ ‘ਬੇਬੀ ਮਾਂਈਡਰਾਂ’ ਕੋਲ ਪਲਦੇ ਰਹੇ। ਅਪਣੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰੜ ਬਰੜ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਦੇਸੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਅਧਖੜ ‘ਬੁੜੀਆਂ’ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਰੇੜਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਬਥੇਰਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗੁਆਚ ਵੀ ਗਿਆ।



ਮੇਅਰ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਤੇ ਭਰਾ ਨਾਲ 2001 ਵਿੱਚ

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਜੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਲੈਤ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਨਾਲ ਉੱਜੜਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉ ਉਸਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਔਫ਼ ਦੀ ਬਰਿਟਿਸ਼ ਐਂਪਾਇਰ’ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਾਹਦਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ 1962 ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਇੰਮੀਗਰੈਂਟ ਐਕਟ ਬਣਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੜਾ-ਧੜ ਦਾਖਲੇ ਵਾਸਤੇ 'ਵਾਊਚਰ' ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਇਸ ਕਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਵੇਖਿਆ ਹੰਢਾਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਈਸ਼ਵਰ



ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਤੇ ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ 1976 ਵਿਚ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ, ਗਿਆਨੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਿੱਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਿਰਗਿੰਦ, ਬੇਅੰਤ ਸਭਰਾ (ਪੁਸਤਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਕਸ਼), ਮਨਜੀਤ ਰਾਣਾ (ਨਾਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੁੜੀਆਂ), ਸੁਖਦੇਵ ਪੰਧਰ (ਨਾਵਲ ਪੈਰਿਸ ਦੀ ਕੁੜੀ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਇਹ ਦੋਨੇ ਨਾਵਲ ਹਲਕੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਲਪਨਿਕ ਰੁਮਾਂਚੀ ਕਥਾਵਾਂ ਸਨ। ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਰੰਪਰਿਕ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ ਅਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡੰਡੀ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜਦ 1961 ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨੀਲਗਿਰੀ ਕੋਲ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਹੀ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ ਉਦੋਂ ਤਰਸੇਮ ਅਟਵਾਲ ਸੀ, ਨੀਲਗਿਰੀ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆਂ ਜਦ ਉਹਨੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਊਥਲ ਲਾਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਹੇਜ਼ ਆ ਕੇ ਨੀਲਗਿਰੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

1962 ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਮਗਰੋਂ ਸਾਲ 1970 ਤੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪੂਰ ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਰਜਾ ਸਦਕਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਜਾਂਗਲੀ, ਰਘਬੀਰ ਢੰਡ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ, ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ, ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕੀ, ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ। ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਨ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ, ਡਾਕਟਰ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਜੁਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਦੌਰੀਆ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਨ। ਕੇ. ਸੀ. ਮੋਹਨ ਫੂਡ ਸਪਲਾਈ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ (ਪੁਸਤਕ ਘਰ ਦੇ ਨਾਂ ਘਾਟ ਦੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਪਰਦੇਸ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪੁਰੀ, ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਧੀਰ (ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ), ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ (ਮੁਹੱਬਤ, ਰਾਤ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਬਈ) ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਬਲਬੀਰ ਕੰਵਲ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ, ਬਦਲਵੇਂ ਬਾਵਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਅਜਮੇਰ ਕੰਵੈਟਰੀ, ਗੁਰਨਾਮ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ, ਅਜੀਤ ਸੱਤ ਭੰਵਰਾ, ਨਾਵਲਕਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੁਕੜਪਿੰਡੀਆ, ਅਵਤਾਰ ਸਾਦਕ, ਗੁਰਬਚਨ ਆਜ਼ਾਦ (ਬਣਕੀਟਾਂ ਦੇ ਯਾਰਵਲੇ), ਦਰਸ਼ਨ ਢਿੱਲੋਂ (ਚਰਚਾ) ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈਂਨਵੈੱਲ (ਕਬਰਾਂ ਹੀ ਕਬਰਾਂ, ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਅਪਣੇ ਲੋਕ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ) ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ (ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ) ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਵਿਰਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਪਰਮਾਰ ਵੀ ਇਸੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵਲੈਤ ਆ ਜੁੜੇ। ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਥੇ ਜਾਅਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਫੜਿਆ ਵੀ ਗਿਆ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪੀਐੱਚ. ਡੀ. ਤੀਕ ਪੜਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਣਿਆਂ। ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬਨ ਦਸ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪਣੇ ਜਾਅਲੀ ਅਵਾਸੀ ਦੇ ਦੌਰ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗਤ ਭਾਰਦਵਾਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਚਿੱਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ।

ਕੁਝ ਲੇਖਕ 1980 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ (ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਤਾਂ, ਬੀਜਕ, ਗੁੜਤੀ, ਪੈਂਤੀ, ਛੰਨਾ ਆਦਿ) , ਐੱਸ. ਬਲਵੰਤ ਅਤੇ ਡਾ.



ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ 1977 ਵਿੱਚ

ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ (ਸੂਰੀਨਾਮੀ ਕਵਿਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ), ਅਤੇ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਵਹੀ-ਖਾਤਾ) ਦੇ ਨਾਂ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ। ਸੋਚ ਪੱਖੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਕਈ ਉੱਥੇ ਅਮਨ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੌਰ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਦੇ ਸੈਕੂਲਰ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਇਸ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਪਰੇਗਰੈਸਿਵ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਾਉ, ਹੋਚੀ ਮਿੰਨ, ਏ ਕੇ ਸੰਤਾਲੀ, ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ, ਹੱਥ ਤੇ ਹਥਿਆਰ, ਲਲਕਾਰ, ਲਹੂ ਵਰਗੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ “ਸੋਧਵਾਦੀ” ਦਾ ਮੋਹਣਾ ਝਲਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਬੰਦੇ ਵਲੈਤ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਅਪਣੇ ਜਾਣੂ-ਪਛਾਣੂ ਭਾਈਬੰਦ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਇਤਫ਼ਾਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਲੰਦਨ ਦਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਸਾਊਥਾਲ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਾਊਥਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਰ ਕਈ ਈਸਟ ਲੰਦਨ ਜਾ ਵੱਸੇ ਜਿੱਥੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਰਮਿੰਘਮ, ਕਾਵੈਂਟਰੀ, ਨੌਟਿੰਘਮ ਵਰਗੇ

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ‘ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਔਫ ਦੀ ਵਰਲਡ’ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਨਅਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਮਿੱਡਲੈਂਡ’ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼ੈਫੀਲਡ, ਲੀਡਜ਼, ਬਰੈਡਫੋਰਡ, ਹਡਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਮਾਨਚੈਸਟਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਦੇ ਭਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਗਲਾਸਗੋ, ਡੰਡੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਪਟਸਨ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਸਨ। ਮੌਸਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਠੰਡਾ ਤੇ ਬਰਫੀਲਾ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ, ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਡਰਬੀ, ਅਵਤਾਰ ਸਾਦਕ ਲੈਂਸਟਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਧੀਰ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ,



ਪ੍ਰਾਤੀਯੋਗਿਕ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਾਊਥਾਲ ਵਲੋਂ 1980 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ : ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ, ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ, ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ, ਕੇ. ਸੀ. ਮੋਹਨ। ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਖੜੇ ਹੋਏ : ਨਿਸਾਰ ਮਸੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਅਸ਼ਕ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ, ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ, ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਜਾਂਗਲੀ, ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਅਸਰ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ

ਰਘਬੀਰ ਚੰਡ ਬਰੈਡਫੋਰਡ, ਨਿਰੰਜਨ ਨੂਰ ਬਰਮਿੰਘਮ, ਕੈਲਾਸ਼ਪੁਰੀ ਲਿਵਰਪੁਲ ਰਹਿੰਦੇ ਅਖੀਰ ਉਮਰ ਤੀਕ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ, ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ-ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੱਦਾਵਾਰ ਲੇਖਕ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ‘ਪਰਵਾਸ’ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਲੇਖ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੈ।

ਲੇਖ: ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ

ਪਰ ਸਾਊਥਾਲ ਅਤੇ ਇਹਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਲਿਖਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਇਆ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼, ਗਾਰਗੀ, ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਲ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਵੀ ਆਏ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਨ, ਸਲੀਮ ਗਿੱਮੀ, ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਕਈ ਲੇਖਕ ਆਉਂਦੇ। ਮਹਿਫਲਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਦੋਸਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੰਦਨ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਕੱਦ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਛਪਦੇ 'ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਪਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਛਪਦੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਆਰਸੀ, ਨਾਗਮਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਵਰਗੇ



ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ, ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰੋਬੀਅਨ

ਲੇਖਕ CLR James ਅਤੇ ਮੁਲਕਰਾਜ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਸਾਲ 1979

ਪਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਊਥਾਲ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਕੱਦ ਵੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਮ ਵੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਕੌਣ ਕੌਣ ਸਨ ਇਹ ਲੇਖਕ ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ, ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪਾਏਦਾਰ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ। (ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ, ਪੁਸ਼ਤਾਂ, ਲੂਣ ਦੀ ਡਲੀ)। ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਸਾਲ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਵਿੱਚ ਮਾਸਿਕ ਲੇਖ 'ਸੰਮੁਦਰੋਂ ਪਾਰ' ਛਪਦਾ। ਉਹਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਵੀਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕੱਦਵਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਵਲ, ਸਮੀਖਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਮੇਹਨਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ MA, M PHIL, Ph.D ਡਿਗਰੀਆਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਰਤ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਨਾਂਉਂ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਅਪਣੀ ਜਾਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਅੰਤ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਧੂ ਹਾਸੇ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਤਨਜ਼ੀਆ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ (ਭਾਈਆ ਦੌਲਤੀ, ਭੱਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣਾ, ਮੁੜਿਆ ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਸ ਪਰਾਇਆ ਅਪਣੇ ਲੋਕ), ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਜਾਂਗਲੀ ਦੇ ਹਲਕੇ ਫੁਲਕੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਹਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਛਪਦੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਾਂ ਕਰਦੇ (ਝੁਰ ਝੁਰ, ਕਾਲੇ ਲੇਖ, ਉਸਤਾਦ ਕਲਮਤੋੜ। ਇਸੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਿੜ ਤੇ ਛਾਅ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਛਾਅ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ' ਦੀਆਂ ਸਮਝੋ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ ਤਹਿਲਕਾ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਿਣਸੀ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ, ਬਦਤਰ ਅਤੇ ਮਾਯੂਸ ਹਾਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਮੂੰਹ-ਫਟ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿੱਚ। ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਭਿਅਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ (ਸੇਜ ਅਨੰਦ, ਸੇਜ ਉਲਝਣਾਂ, ਸੇਜ ਸੰਸਾਰ)। ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ। ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਆ ਕੇ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਆਧਾਰ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ

ਹਟ ਕੇ ਪ੍ਰਰੰਪਰਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਚਰਚਾ ਸੀ (ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛਦੈ)। ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ

(ਅਲਖ, ਕਰਮ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ) ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ (ਗੁਆਚੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼), ਅਤੇ ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ ਦੇ ਡਰਾਮੇ (ਚੱਕਰਵੀਉ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਸੜਕ ਲਹੌਰ ਦੀ, ਰੇਤ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਹੁਸਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ‘ਪਿਆਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ’ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ ਦੀ ਭਾਰਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਕੱਪਰ ਛੱਲਾਂ’ ਛਪੀ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪੀਆਂ (ਲੰਦਨ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ‘ਅਸੀਂ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਸਦੀਂਦੇ’) ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲਿਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਜੁਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੇ ‘ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ’ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼, ਲੰਦਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੇ ਉਹਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ (The Overtime People) ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੀ ਬੇਟੀ ਉਸ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ ‘ਬੀਤੇ ਦਾ ਸਫਰ’ ਛਪਵਾਈ ਹੈ। ਈਸਟ ਲੰਦਨ ਦੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਜ਼ਬਤਸ਼ੁਦਾ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਬਲਬੀਰ ਕੰਵਲ ਨੇ ਕਬੱਡੀ, ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿੱਖ ਕੇ ਕਈ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇ। ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੱਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸਦਕਾ ਸਾਊਥਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਾਊਥਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਗੜ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੋਨੇ ਵੱਡੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ‘ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ’ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਨੇ ਅਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵੀ ਸਾਊਥਾਲ ਲੈ ਆਂਦੇ। ਕੀਨੀਆਂ

ਤੋਂ ਆਏ ਅਜੀਤ ਸੱਤ ਭੰਵਰੇ ਨੇ ਤੀਜਾ ਪਰਚਾ 'ਸੰਦੇਸ਼' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਾਊਥਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ 'ਫਲੀਟ ਸਟ੍ਰੀਟ' ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਤਾਂਗੀਉਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪੂਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਝੰਡੇਬਰਦਾਰ (Pioneers) ਅਤੇ ਉਸਰਣੀਏ ਕਿਹੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਨਵੀਂਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਦੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹਫਤੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਸਿਕ ਅਖਬਾਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਛਪਦੇ, ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਗੋਸ਼ਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੁੰਦੇ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਈਲਿੰਗ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ



ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਜੰਗ ਜਾਂਗਲੀ ਪ੍ਰਿੰਸਿੱਪ ਰਸ਼ੀਅਨ ਸਕਾਲਰ ਈਗੋਰ ਸਰਵਰੀਆਕੋਵ ਨਾਲ 1985 ਵਿਚ ਸਾਊਥਾਲ ਵਿਖੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜਾਈ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਖੋਲੀ ਜਦ ਮੈਂ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਸੀ। ਸਾਲ 1980 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਉਰਜਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਤਾਰਾਂ ਦਿਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਅੱਠ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਲੰਦਨ, ਔਕਸਫੋਰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੌਟਲੈਂਡ ਦੇ ਪੂਰ ਅਖੀਰ ਕਿਲਮਾਰਨਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1960 ਤੋਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਸਾਲ 2000 ਤੀਕ ਦੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਚੜਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਇਸਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੜਤ ਹੰਡਾ ਚੁੱਕੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ। ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ, ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਜਾਂਗਲੀ ਰਘਬੀਰ ਢੰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜੁਗਿਦਰ ਸਮਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਦੌਧਰੀਆ ਕਨੇਡਾ ਜਾ ਵੱਸੇ। ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਭਾਰਤ ਮੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜਦਿਆਂ ਪੜਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਸਾਰੇ 37 ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਰੀਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕੋ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੋਰ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ ਵਾਲੇ ਮੋਢੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਬੱਗੇ ਵਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲਾ ਗੌਰਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਲੋਬਲੀ ਸਮਾਜ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੁਲੰਦ ਰਹੇਗਾ। ਪਿੱਛੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ‘ਪੇਕੇ ਪਰਿਵਾਰ’ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਵੱਸਦਾ ਰਸਦਾ ਰਹੇਗਾ ਸਾਡਾ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਮੋਹਰਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਈ ਸੀ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ। ਕੰਵਰ ਬਰਾੜ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬੱਧਨੀ, ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ ਚਿਤਵਣੀ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਮਠਾੜੂ ਵਰਗੇ ਲੇਖਕ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਰੱਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਨੂੰ ਬਲ ਬਖਸ਼ੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ

ਯੂ. ਕੇ.

+447894228032

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਡਾ. ਸੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ



ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਹੀ ਬੀਤੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਤਰੀਕੇ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬੀਤਿਆ ਅਤੇ ਚਲਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਯਤਨ ਨਵੇਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।



ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤਵਾਰੀਖੀ ਹੈ ਕੇਂਦਰੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਾ ਸੋਮਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਮੂਨੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਮਸੌਦੇ ਨਾਲ ਪੌਣੇ ਦੋ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਸਵਾ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਮੁੱਢਲੇ ਸੰਕੇਤ ਸਨ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੌਜੀਆਂ, ਵਪਾਰਕ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਫਿਰ ਕੰਮ ਕਾਰ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਗਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਵੈ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੇ 1947 ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਨਅਤ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਖਿੱਚ ਪਾਈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਉਨੀ ਸੌ ਪੰਜਾਹਵੇਂ, ਸੱਠਵੇਂ, ਸੱਤਰਵੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ 1980 ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੈਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਪਹਿਲੂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਸੰਚਾਰਕ ਧੁਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਰਹੇ। ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੱਤਰਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ, ਕਿਤਾਬਚਿਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਭਾਰ, ਸੰਮੇਲਨ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ, ਵਪਾਰ, ਖੇਡਾਂ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ, ਮੇਲਿਆਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ, ਸਮਾਗਮਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਆਵਾਸ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ 1950ਵੇਂ ਤੋਂ 1990ਵੇਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਦਿਆ, ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਲਈ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਸਥਾਤਮਕ ਸਾਂਝਾਂ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜਨਮਿਆ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਕਟ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮਕਾਰੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵੱਸੋਂ ਕੋਈ 750000 ਦੁਆਲੇ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕੜੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ, ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਂ ਬਹੁਤੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਗ਼ੈਰ ਰਸਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਨ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਨਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਵੀਂ ਜਨ ਗਿਣਤੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 2021 ਦੀ ਸੈਂਸਸ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਗਏ, ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪਰਵਾਸ

ਨਵਿਆਏ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੋਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 273000 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। 2020-21 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਵੈ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਚੇਤਨਤਾ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਵਾਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਨੀਤੀਆਂ, ਵਿਉਂਤਬੰਦੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਪੱਖੋਂ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਕੁੱਲ 670 ਲੱਖ ਵਸੋਂ ਵਿਚ 22 ਕੁ ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਿੰਨ ਕੁ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਵੈਸਟ ਮਿਡਲੈਂਡ ਜਾਣੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਲੀ ਕੁ ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੂਰਬੀ, ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।

ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ, ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀਆਂ ਨਰਸਰੀਆਂ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ 70000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਲੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਤੇ 11 ਕੁ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਦੇ ਕੋਈ 10,000 ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਹਨ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਲਿਖਣੀ, ਬੋਲਣੀ ਅਤੇ ਸੁਣਨੀ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋਣ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਤ ਵਿੱਦਿਆ ਸਹੂਲਤ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1997 ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਚੰਗਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦ 2000 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀ ਸੀ ਐ ਈ ਜਾਣੀ ਦਸਵੀਂ ਜਾਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਾਸਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। 200 ਇਹ ਲੈਵਲ ਜਾਣੀ ਬਾਰੂਵੀਂ ਜਾਂ ਪਲੱਸ ਟੂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜੇ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਰਸਮੀ ਦਾਖਲੇ ਲੈ ਕੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਤਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ।

1997 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, 2015 ਤਕ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਗਿਣਤੀ ਪੱਖੋਂ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਬੋਰਡਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚਣਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲੇਖਕਾਂ, ਸਰਗਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਆਗੂਆਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਯਤਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੋਰਡ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਓੜਕ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਦਾਖ਼ਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਿਬੇੜਾ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, 70000 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਮਰ ਸਿਰ ਯੋਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਕੇ ਜੀ ਸੀ ਐ ਈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੈਵਲ ਤੱਕ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਲੇ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਪਰ ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਟੇ ਉੱਪਰ ਪੁਚਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਾਸਤੇ ਰਸਮੀ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਦਾਖ਼ਲੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ 2022 ਤੱਕ ਵੀ 1990ਵੇਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਦਾਖ਼ਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਘਟ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਨੀਤੀ ਬੰਦ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ

1950ਵੇਂ ਤੋਂ 2000 ਦੇ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਵਚਨ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਗਾਂਹ 2050 ਤਕ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ? ਇਹ ਇਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਸ਼ਾ ਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਭਰਿਆ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ ਜਾਂ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ, ਵਿੱਦਿਅਕ



ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਲੰਘਾਉਣ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ ਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨੂੰਨੀ

ਤਾਂਘ ਸੀ ਕਿ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਗਸਦਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸਨ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਮੱਗਰੀ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਲਮੇਲ

ਬਣਾਏ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਰਹੇ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 100 ਕੁ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕੋਈ 500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੁਆਲੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿਹਨਤ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੱਚਤਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤਾਂ ਆਧਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕੀ। ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤਾ ਮਸੌਦਾ, ਤਰਜ਼ਮੇ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਲਾਲਟੇਨ ਰੋਮਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਅਗਾਂਹ ਵਿੱਦਿਆ 'ਚ ਵਰਤਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਏਨੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਂਗ ਫੁਰਤੀਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਤੇ ਇਕ ਮਾਸਿਕ ਪਰਚਾ ਹੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ, ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਘਟੀਆਂ ਹਨ, ਵਲੰਟਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤਕਰੀਬਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੇਡੀਓ, ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਗਰਮ ਪੰਥਕ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਤੇ ਪਰਵਾਸ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2050 ਤਕ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਇੱਥੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕ, ਨਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਪਾਠੀ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਦਿ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇ ਸਰਗਰਮ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਵਿਰਸਈ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਉਤਰਾਅ ਵੱਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਪੰਜਵਾਂ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਲੈਟਿਨ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਤ ਧਰਮ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਇਸ ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਤਿੰਨ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਸੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ

ਓ ਬੀ ਈ

ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਐੱਸ ਏ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਏਸ਼ਿਆਈ ਮੂਲ ਦੇ ਕਾਲਜ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹੇ ਹਨ

+447971105702



ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 60ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕਈ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੈ। ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਹੋਰਵਾ, ਭੂਹੋਰਵਾ, ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪਾੜਾ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ-ਪਾੜਾ, ਅਜਨਬੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਨਸਲਵਾਦ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ

ਸਹਿਜੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਿਵੇਂ, ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ, ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ, ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਧੀਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੱਧੂ, ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਪਨਾ ਆਦਿ ਪਰਵਾਸੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਰਘਬੀਰ ਢੰਡ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ, ਗੁਰਨਾਮ ਢਿਲੋਂ, ਅਵਤਾਰ ਸਾਦਿਕ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੁਸਾਂਝ ਆਦਿ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੇ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਉਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵ ਯੋਗ ਥਾਂ ਮਿਲਣੀ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਡਾ. ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ, ਡਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਸਮੀਖਿਆਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਰਿਚਿਤ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੀਖਿਆ-ਪੁਸਤਕ, ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਰਿਪੇਖ’ ਵਿਚ ਹੋਰਵਾ, ਭੂਹੋਰਵਾ, ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਾੜਾ, ਅਜਨਬੀਅਤ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਾੜਾ ਆਦਿ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਨੇ ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ’ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਢਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਿਵੇਂ, ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ, ਤਰਸੇਮ ਨੀਲਗਿਰੀ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੁਰੇਵਾਲ,

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵਿਚ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸਾਫ਼ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚ ਜ਼ਬਤ-ਸ਼ੁਦਾ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਆਦਿ ਐਸੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਹੇਰਵੇ, ਭੁਹੇਰਵੇ ਦੀ ਜੱਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਹਨੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੇ ਮਸਲੇ, ਬਦਲਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਤਣਾਉ, ਬੇਵਸੀਆਂ, ਡਿਜੀਟਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜ ਰਹੇ ਫੇਸਬੁੱਕੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਨੋਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀ ਰਹੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਥੀਮਕ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ, ‘ਰੇਤ’, ‘ਵਨ ਵੇਅ’, ‘ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੌਰਨ ਦੇਸੀ’, ‘ਸਾਊਥਾਲ’, ‘ਮੋਰ ਉਡਾਰੀ’, ‘ਸਵਾਰੀ’, ‘ਆਪਣਾ’, ‘ਹਾਦਸੇ’ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਹਿਜੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ‘ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੌਰਨ ਦੇਸੀ’ ਅਤੇ ‘ਸਾਊਥਾਲ’ ਐਸੇ ਨਾਵਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਉਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਗਰਭੂਮੀ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਗਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੇਸ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤਣਾ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਪਲੀ ਇਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇਸ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਰਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੇ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ‘ਸਾਊਥਾਲ’ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤਣਾਉ ਵੀ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ ਬਾਖੂਬੀ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੋਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਚਿਤਰਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ‘ਮੋਰਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ’ ਅਤੇ ‘ਸਰਘੀ’ ਉਸਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਸੂਖਮ, ਭਾਵੁਕ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਚਿਤਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਰਾਹੀਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਹੈ। ‘ਚਿਹਰੇ’ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ‘ਭੁੱਲਿਆ ਪਿੰਡ ਗਰਾਂ’ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਕੇਵਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਂਦਾ ਸਗੋਂ ਗਲੋਬਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ‘ਬੇਚੈਨ ਥੋਮਸ’, ‘ਸੋਫੀਆ’ ਅਤੇ ‘ਭੁੱਲਿਆ ਪਿੰਡ ਗਰਾਂ’ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪਰਵਾਸੀ ਮਸਲੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚਲਾ ਸੰਸਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਰੱਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਉਸਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਨਾਵਲ, ‘ਕੰਡਿਆਲੇ ਸਾਕ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਸ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੇ ਬਣ ਰਹੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲੇਵਰ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸ ਭੋਗ ਰਹੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਤਸਵੀਰ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਅਤੇ ਡਾ ਕਰਨੈਲ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਵਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੈਜੀਵਨਿਕ ਨਾਵਲ, 'ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਬਈ' ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦਾ ਤੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾਇਸਪੋਰਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਿਕ ਸਫ਼ਰ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕੇ, ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, 'ਲਾਕਡਾਊਨ ਅਲਫ਼ਾ' ਰਾਹੀਂ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਇਸ ਸਿਰਜਣਾ ਰਾਹੀਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦਾ ਘੇਰਾ ਪਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਿੱਥੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਵਾਇਰਸ ਨੁਮਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਨੂੰ ਆਵਾਸ-ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਦੂਹਰੇ ਤਣਾਉ-ਟਕਰਾਉ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦਿਆਂ ਮਾਨਵੀ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਹਾਂ-ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਿਰਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸਾ ਨਾਮ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਜੰਮ ਪਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ-ਸਿਰਜਣਾ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਮਿੱਥ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਢਿਲੋਂ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗਰਾਮਰ ਦੀਆਂ, ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਸਿਰਜ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਸਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, 'ਨੀਲ ਨੂਰ', 'ਭਰਿੰਡ', 'ਸਮੁਰਾਈ', 'ਸਿੰਧਬਾਦ', 'ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਕਾਲਾ' ਆਦਿ। ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਇੰਸ ਗਲਪ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਜੰਮ ਪਲੂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰੂਪ ਢਿਲੋਂ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਪ ਢਿਲੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਡਾਇਸਪੋਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਡਾ ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਕਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ, ‘ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ’ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਜਾਂ ਭੂਹੋਰਵੇ ਦਾ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਹੋਰਵਾ, ਭੂ-ਹੋਰਵਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਤਾ ਤਲਾਸ਼ਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰੋਲ ਕਾਵਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ :

“ਮੈਂ ਬਾਸੀ ਫਲਸਫੇ ‘ਚੋਂ
ਬੀਤ ਗਏ ਧਰਮ ‘ਚੋਂ
ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ‘ਚੋਂ
ਬਲਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ‘ਚੋਂ
ਰੋਜ਼
ਰੇਜ਼ਾ ਰੇਜ਼ਾ
ਕਵਿਤਾ ਕੱਢਦਾ ਰਿਹਾ”

(ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ, ਪੰਨਾ, 57)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕਾਂ, ‘ਕੁਦਰਤ’, ‘ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ’, ‘ਕਣ ਕਾਇਨਾਤ’ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਸੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੁਦਰਤ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਬੜੀ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ :

“ਬਲਦੇ ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੁੱਖ ਜਾਣਾ
ਮੈਂ ਪਰ ਧਰਤੀ ਥੱਲੇ

ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਨਾ ਸਕਾਂ ”

(ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ, ਕੁਦਰਤ, ਪੰਨਾ, 119)

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਉੱਪਰ ਫੈਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਚੇਤੰਨ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵਰਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਿਰਫ ਪਰਵਾਸ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਇਕ ਹੋਰ ਐਸਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਜਾਅਲੀ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਦੇਸ ਅਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਵੈਮਾਨ ਦੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੇਸ ਪਰਤਦਿਆਂ ਕਸਟਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੁਰ-ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਸਦਾ ਦੇਸ ਪਰਤਣ ਦਾ ਚਾਅ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ :

“ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ‘ਤੇ
ਫਖਰ ਨਾਲ ਭੂਮੀ ਦੇ ਗੇਟ ‘ਤੇ
ਫਖਰ ਨਾਲ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ
ਮੈਂ ਤੁੱਛ, ਗੱਦ ਗੱਦ ਹੋਇਆ
ਅੰਬਰ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਜਾਵਾਂਗਾ
ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਢੀਠ ਖੱਡ ‘ਚ
ਤੇੜ ਦਾ ਕੱਜ ਵੀ ਲਹਿੰਦਾ ਪਿਆ
ਫਖਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਹਿਲ
ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਢਹਿੰਦਾ ਪਿਆ ।”

(ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਪਾਰ ਦੇ ਸਫ਼ਰ, ਪੰਨਾ 6)

ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੀ ਜਟਿਲਤਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ, ਜਾਅਲੀ ਆਵਾਸ, ਅਤੇ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਗੁੱਥਮਗੁੱਥਾ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੀ ਡਾਇਸਪੋਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਤਣਾਉ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਵਾਸ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਰਾਪਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਮੁਢਲੀਆਂ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕਾਂ, 'ਮੇਰੇ ਲੋਕ' ਅਤੇ 'ਬਿਨ ਬਰਸਾਤੀ ਮੇਘਲੇ' ਵਿਚ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ, 'ਮੇਰੇ ਲੋਕ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਰ ਉਰਾਰ ਵਿਚ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਡਾਰੋਂ ਵਿੱਛੜੀ ਕੂੰਜ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੇਰਵਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਲੱਛਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ :

“ਮਾਏ ਨੀ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਆਰੀਂ ਨਾ ਪਾਰੀਂ
ਡਾਰੋਂ ਕੂੰਜ ਵਿਛੋੜੇ ਅੜੀਏ
ਸੱਧਰਾਂ ਦਾ ਵਿਉਪਾਰੀ
ਸਾਡੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਨੇ
ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸਾ
ਸਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਚੇਤਰ ਘੁਲਦਾ
ਅੰਗੀਂ ਘੁਲੇ ਵਿਸਾਖਾ ।”

(ਡਾ ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਮੇਰੇ ਲੋਕ, ਪੰਨਾ, 93)

ਲੇਕਿਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਗਲੀ ਪੁਸਤਕ, 'ਬਿਨ ਬਰਸਾਤੀ ਮੇਘਲੇ' ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਵੁਕਤਾ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਤਰਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਅੱਖ ਦੇ ਬੋਲ' ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਰ ਪਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੁਕਤਾ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਮਿਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਤਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਡਾਇਸਪੋਰਿਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਜਾਂ ਗਲੋਬ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਾਤਾ ਜੋੜਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੁਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਮੈਂ ਜਦੋਂ 1989-90 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਤਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਝੂਠੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਹੀ ਗਿਣਾਉਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੰਖਿਆ ਸੌ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਨਾਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੀਤ, ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ, ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ, ਡਾ ਕਰਨੈਲ ਸ਼ੇਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੱਗੂ, ਕਿਰਪਾਲ ਪੁੰਨੀ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ, ਗਗਨ ਬਰਾੜ, ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੀਤ, ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੀਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 2008 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਰਵਾ, ਭੂਹੋਰਵਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿੰਗਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਉਪਰ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :

“ਉਲੀਕੇ ਖੰਭ ਕਾਗ਼ਜ਼ ‘ਤੇ, ਦੁਆਲੇ ਹਾਸ਼ੀਆ ਲਾਵੇ
ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਸ ਨਿਆਣੀ ਤੋਂ ਉਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਡਰ ਲਈਏ ?”

(ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ, ਸਾਵੇ ਅਕਸ, ਪੰਨਾ, 19)

ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਜ ਹੀ ਸਾਂ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਖ ਤੱਕਿਆ
ਮੈਂ ਉਠਾਂ, ਕੁਝ ਕਰਾਂ ਉਗਮਣ ਦਾ ਚਾਰਾ,
ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ।”

(ਉਗੀ, ਪੰਨਾ, 17)

ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਿਸੇ ਪਰਵਾਸ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ, ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਦ ਬੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਜ਼ਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ ਮਾਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਵੀ ਥੋੜਾ ਪਰ ਪੁਖਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸਦੇ ਸੂਖਮ, ਭਾਵਪੂਰਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ ਜੋ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ, ‘ਸੁੱਕੀ ਨਦੀ ਦੀ ਰੇਤ’ ਦੀ ਕਰੇ, ‘ਮੁੰਦਰਾਂ’ ਦੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ‘ਹਵਾ ਨਾਲ ਖੁੱਲਦੇ ਬੂਟੇ

ਦੀ' ਵਤਨ ਦੀ ਯਾਦ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁੰਮ ਚੁੱਕੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਭਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ :

“ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਗੁੰਮੀਆਂ ਮੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ‘ਚੋਂ
ਭਾਲਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਕਦੇ ਸਾਹਾਂ ‘ਚੋਂ
ਲੱਖ ਛੁਪਾਵਾਂ ਬੇ-ਸ਼ੱਕ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ
ਕੋਰੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਪਰ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

(ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ, ਹਵਾ ਨਾਲ ਖੁੱਲਦੇ ਬੂਹੇ, ਪੰਨਾ, 35)

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਵਤਨ ਦੀ ਯਾਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੀ ਵੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਬੇਗਾਨੇ ਮੁਲਕ ਆਬਾਦ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਦੇਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਜਿੱਥੇ ਪਰਵਾਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਪੱਕਾ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਮੁੜਣ ਦੀ ਚਾਹ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪੱਕਾ ਠਿਕਾਣਾ ਪਰਵਾਸੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅੱਜ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ, ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਆਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਗ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰੇ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਮਕਾਮ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ‘ਹਵਨ’ ਅਤੇ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਥੋਹ’ ਵਿਚ ਸਰਬਕਾਲੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਜੋੜ ਕੇ ਐਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹੀ ਉਸਦਾ ਦੇਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਿਚੋੜਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ :

“ਮੇਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ,
ਇਹ ਬਹੁਤੀ ਅਹੁਤੀ ਤੇ ਥੋੜਾ ਹਵਨ ਹੈ ।”

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਹਵਨ, ਪੰਨਾ, ਸਮਰਪਣ)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਥੋਹ’ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਸਫਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਮਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਗੁਜ਼ਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੱਗੂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਪਲਾਂ ਦਾ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੱਗੂ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਗੁਜ਼ਲ ਦੀ ਸਿਨਫ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਉੱਪਰ ਅਸਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਅਨਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਹਲ ਨੇ ਨਾਵਲ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਜ਼ਲ ਉਪਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ, 'ਸੋਚ ਦਾ ਸਫ਼ਰ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿਹਨ ਦੇ ਤਣਾਉ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਵੀ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੂਫੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ।

ਨਾਰੀ-ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਦੁਸਾਂਝ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਪਣਾ ਦਾ ਵੀ ਮੁਕਾਮ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਤੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਔਰਤ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਬਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ, ਤਲਾਕ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰੀ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ-ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਅਹਿਮ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇਕ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ, 'ਜੀ-ਕਰਦੈ' ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਾ ਉਸਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਨਾਰੀ-ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ ਜਿਸਨੇ ਹਾਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤਕ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਸਫ਼ਰ ਭਾਵੇਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਬਾਨ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਸੱਦਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ ਦੀ ਕਲਮ ਕਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :

“ਤਾਂ ਹੀ ਅੱਜ ਮੈਂ
ਧੂਣੀ ਧੁਖਾਈ ਏ
ਇਹਦੇ ਵਿਚ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਤਕ
ਸਾਰੇ ਗ਼ਮਾਂ ਦੇ ਤਿੱਲ-ਫੁੱਲ ਪਾਏ ਨੇ

ਕਿ ਇਹਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ
ਅਹਿਲਿਆ ਦਾ ਬੁੱਤ ਪਿਘਲ ਜਾਵੇ
ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਾਮ ਦੀ
ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ।”

(ਅਮਰ ਜਿਉਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਸੀਤਾ ਨਾ ਕਹੋ, ਪੰਨਾ, 216)

ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਕਾਰਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਦੇਸ, ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਸਲੇ’ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਰੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਤਿੜਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਨਾਹਗੀਰਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਘਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਆਪਣਾ ਘਰ ਲੱਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ :

“ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ
ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਹੈ
ਇਕੱਲਤਾ ਦਾ ਹਮਸਫਰ
ਤੜਕਸਾਰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ
ਗੁਟਰਗੁੰ ਦਾ ਬਗ਼ੀਚਾ
ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਧੜਕਣ ਦੀ ਖੈਰਗਾਹ
ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ
ਤਿੜਕੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਸਮੇਤ
ਹਰ ਸਵੇਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਤੋਰਦਾ
ਹਰ ਸ਼ਾਮ
ਸਰਦਲ ਬਣ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ‘ਚ ਹੁੰਦਾ ।”

(ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਫਰ, ਪੰਨਾ, 90)

ਤੀਸਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਾਂ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੋਚ ਦੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਫਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਸੋਚ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼’ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ‘ਚਿਤਵਣੀ’ ਦੇ ਜਿਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਆਵਾਸ, ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਿਦ ਕਰਦੀ ਮਨ ਦੀ ਚਿਤਵਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਭਾਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ‘ਚਿਤਵਣੀ’ ਰਾਹੀਂ ਦਲਵੀਰ ਐਸੇ ਆਤਮ-ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਹੈ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਵੀ। ਦਲਵੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਣਗਾਹੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ: ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪਰਵਾਸੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਬੰਧਨ ਦੇ ਬੀਜ ਹੋ ਜਾਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਸਮਝੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ :

“ਤੱਕਲਾ - ਤੰਦ - ਜੀਵਵ ਤਰੰਗ
ਅਣਗਾਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ
ਸੂਤ ਕਤੀਂਦੇ
...ਸ਼ਬਦ ਅਣਸਮਝੇ ਨੂੰ
ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ...
ਮੈਂ ਮੁੱਠੀ ‘ਚ ਸਾਂਭੀ ਰੇਤ
...ਧਰਤ ਨੂੰ
ਵਾਪਿਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ
ਬੰਧਨ
ਬੀਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।”

(ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਚਿਤਵਣੀ, ਪੰਨਾ, 14)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ-ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਂ ਗਿਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ, ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ, ਗਗਨ ਬਰਾੜ, ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ, ਕਿੱਟੀ ਬੱਲ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਸੰਘਾ, ਸੋਨੀਆ ਪਾਲ, ਰੂਪ ਦਵਿੰਦਰ ਰੂਪ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਝਲਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੇਰਵੇ ਭੂ-ਹੇਰਵੇ, ਵਤਨ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਅੱਜ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਪਛਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਾਇਰ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਆਰੰਭਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੌਖਲੇ, ਹੇਰਵੇ, ਭੁਹੇਰਵੇ ਵੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

+447877960642

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗਠਨ

ਯੂ. ਕੇ. ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖਕ ਸਭਾ 'ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ'

ਰਜ਼ੀਤ ਅਟਵਾਲ



‘ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ’ ਯੂ. ਕੇ. ਦੀ ਸਿਰਕੱਢ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਾਊਥਾਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਵਲੋਂ ਯੂਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਲੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹਾਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਤੇ ਮੈਂ। ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜਿੰਦਰ। ਨਾ ਸਭਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਕੱਤਰ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੂਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਾਸਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਇਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿਖ ਕੇ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਲੇਖਕ ਲਈ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ ਫਲਾਨੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਬਣਿਆ ਜਾਂ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਕੱਲਾ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਾਂ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਗਤਪੁਰ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਿਆ, ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲੱਗਾ। ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਕਰਾਏ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਭਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਇਕ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਸਾਂ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਜੋਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਜੋਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਯੂਕੇ ਦੇ ਲੇਖਕ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਾਨਣ ਲੱਗ

ਪਏ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮਿੱਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਪੂਰਬੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਸਾਊਥਾਲ ਭਾਵ ਦੱਖਣੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੀ ਸਾਊਥਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਤਾਂ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੰਡਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਆ ਵੱਸਿਆ। ਸਾਊਥਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਸੀ। ਇਸ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੇਲਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੋਫਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲਿਖਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਲੱਗ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆਂ ਸਾਂ। ਇਹ ਸਭਾ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਹੈਂਗਓਵਰ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭਾ ਦੇ ਆਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭਾ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਸਭਾ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੱਪਬਾਜ਼ੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੱਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਸਭਾ ਘੱਟ ਤੇ ਅਖਾੜਾ ਬਹੁਤਾ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਲੇਖਕ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੰਬੰਧ ਵਧਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਭਾ ਵੀ ਦੋਫਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਲੇਖਕ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜਦਾ। ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਰਮਿੰਘਮ, ਡਰਬੀ, ਵਲਵਰਹੈਂਪਟਨ, ਸਾਊਥੈਂਪਟਨ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੀ। ਸਾਊਥਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਯੂ. ਕੇ. ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਲੇਖਕਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਪਿਆ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੀ। ਕੁਝ ਲੇਖਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੁਝ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਲੁਕਵਾਂ। ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਘਟ ਗਈਆਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੈਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਉਤਰੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ

ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਾਊਥਾਲ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਸਰਗਰਮ ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਤਰਸੇਮ ਪੁਰੇਵਾਲ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਪੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਤਰੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਘਾਟ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਸੰਨ 1994 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਕਈ ਸਾਲ ਇੰਡੀਆ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਮੁੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਾਊਥਾਲ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਉੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਗਿਲਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਹਿਤਕ ਗੱਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਬਣਾਈਏ ਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਈਏ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋਣ, ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਭਾ ਬਣਾ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਸਾਊਥਾਲ ਰੱਖਿਆ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਪਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ। ਸਭਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਮੰਝਿਆ ਹੋਇਆ ਬੁਲਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦਾ ਆਲੋਚਕ ਵੀ। ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੂਰੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਸਾਊਥਾਲ ਚਾਰ ਸਾਲ ਚਲਾਈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪਰ ਪਰਚੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਪੜ੍ਹਵਾਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਏ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇੰਡੀਆ, ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਕੇ. ਐਲ. ਗਰਗ ਵਰਗੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬੁਲਾਇਆ ਵੀ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੁਲਵਰਹੈਮਪਟਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵਸਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਸਾਊਥਾਲ ਹੁਣ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸਾਂ। ਸਭਾ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਲਵਾਰਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਸਾਊਥਾਲ ਚਲਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭਾ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੱਤ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਉਂਝ ਸਭਾ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵੱਧ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਗੋਂ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖਰਾਬ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ

ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਤੇ ਜਿੰਦਰ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਪਰਚਾ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਸਾਊਥਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਭਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਖਾਸ ਦੋਸਤਾਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ‘ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਡੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤਾਂ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵੀ ਸੀ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੇਖਕ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋਏ। ਹੈਰਾਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਬੈਕਸਲਹੀਥ, ਕੈਂਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੰਡਨ ਧੁਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਵਰਦਿੰਦ ਸੁਸੈਕਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਏਨੀ ਦੂਰੀ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੁਲਾਈ 1998 ਨੂੰ ਕਰਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਉੱਪਰ ਭਰਪੂਰ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਵਧੀਆ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਿੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਇਆ। ਦੋ ਹੋਰ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ। ਪਹਿਲੇ ਬਾਈ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਏ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੀ ਸਾਂ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਇੰਡੀਆ ਜਾਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਕੋਵਿਡ ਫੈਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ‘ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਸਥਿਗਤ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਕੋਵਿਡ ਦੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਸਾਲ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਏ। ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਿਟਲਹੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਰਾਇਆ। ਯੂ. ਕੇ. ਭਰ ਦੇ ਸੌ ਕੁ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਲੋਕ ਦੋ-ਢਾਈ ਸੌ ਮੀਲ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਤੇ ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਏ। ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ‘ਯੂ. ਕੇ. ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ’ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੀ ਵੀਡਿਓ ਯੂਟਿਊਬ ਉਪਰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਅਦਾਰਾ

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡਿਓ ਯੂਟਿਊਬ ਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੋਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ, ਮੋਹਨਜੀਤ, ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਮੋਹਨ ਕਾਹਲੋਂ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ, ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ, ਸੁਕੀਰਤ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਨੂਰ, ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਜਨੀਸ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਯੋਰਪ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਯੂਰਪ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਵੀ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਯੂ. ਕੇ. ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਰਦੂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੱਦਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਦਰ ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਇਕ ਜਾਣੇ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਯੂਕੇ ਜਾਵੋਂ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋਂ, ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਥੀ ਕੇ ਪਾਓਂ ਮੇ ਸਭ ਕਾ ਪਾਓਂ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਕੇ ਜਾ ਕੇ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਓਥੇ ਯੂਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਭਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਅ-ਬਿਜ਼ ਤੱਤ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰੋਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾ ਹੈ।

ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਏਨੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਊਥਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਧੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਚਿਤਰਪੱਟ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆਂ ਕਮੇਟੀ

ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਜਾਣੇ ਹਾਂ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਤੇ ਮੈਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਖਾਸ ਸਮਝ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਧਾਨ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਬਹਿਸ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਜਾਣਾ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਤੀਜਾ ਉਪਰਲਾ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਦਲ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਇੰਡੀਆ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਆਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਡਿਊਟੀ ਉਹ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਭਾ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਰਲ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਕ ਜਾਣੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਅਕਸਰ ਸਭ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਫੋਨਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਜਿੰਦਰ ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨਾਲ ਵੀ ਫੋਨ ਉਪਰ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂਵੰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਤਿਓਂ ਆਰਥਿਕ ਮੱਦਦ ਨਹੀਂ ਲਈ।

ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਡਰਨ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ-ਪੱਤਰ ਭੇਜਣਾ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੇਪਰ ਵੀ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਹੀ ਭੇਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ‘ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ’ ਦਾ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਕਾਊਂਟ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਡਿਓ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਕਾਊਂਟ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਈ ਗਰੁੱਪ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਯੂਟਿਊਬ ਦੇ ‘ਜੀਏ ਪੰਜਾਬ’ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ’ ਇਕ ਸਥਾਪਤ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਲੋਂ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਨਿਰੋਲ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਯੂ. ਕੇ. ਪਿਛਲੇ ਕੋਈ 16 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਸਾਊਥਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਲਈ। ਸੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੱਧੂ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿੱਛੋੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ।



ਇਹ ਸਭਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਅਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲਈ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਏ ਲੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੁਚੀ ਦਿਖਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਸੰਕਟ ਕਾਲ “ਕਰੋਨਾ” ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਨੇ ਜੂਮ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੈਡਾ, ਭਾਰਤ, ਸਾਰੇ ਯੂਰਪ, ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਯੂ. ਕੇ. ਵਿਚਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜੀਮ ਸ਼ੇਖਰ “ਸਕੱਤਰ” ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਧਨੀ ‘ਖਜ਼ਾਨਚੀ’ ਜਸਵੀਰ ਸਾਥੀ ‘ਸਰਪ੍ਰਸਤ’ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ ਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਗਰੇਵਾਲ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਪੂਰੇ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਸਭਾ ਲਹਿੰਦੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵੀ ਇੱਕ ਪੁਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਖਾ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਵਾਲਸਾਲ

ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵੱਸੇ ਪਿੰਡ ਲਾਂਬੜਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ 5 ਮਈ 1991 ਵਿਚ ਸੱਥ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਚ ਬੱਝੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਲਗਣਾਂ ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੱਥ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ 'ਚ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੋ. ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ, ਡਾ. ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਯਾਰ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਹਨ। ਸੱਥ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ 'ਚ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਵੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਮੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੱਥ ਨੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਵਧੀਆ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ 1000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਰੱਖਤ ਵਾਂਗ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੀ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ, ਢਾਹਾ,



ਪੁਆਧ, ਰਿਆੜਕੀ, ਮੰਜਕੀ, ਦੋਨਾ, ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ, ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ, ਸਰਹਿੰਦ, ਜਰਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਯੂਕੇ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਜਰਮਨ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਲਹਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਲਾਂਬੜਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਤੇ ਟੀਚਾ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਬਦਲਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸਿਰਜਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਰਾਸਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਇਕ-ਜੁੱਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਸਿਹਤ, ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਚ ਆਏ ਉਘਾੜ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲੇ, ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਰਿਆੜਕੀ ਤੁੰਗਲਵਾਲ, ਵਲੰਟੀਅਰੀ ਹੈਲਥ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ।



ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਵਾਲਸਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਨੇ ਵੀ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਕਾਫਲਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਦੀਆਂ 43 ਇਕਾਈਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਘਰ-ਘਰ ਸ਼ਬਦ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ

ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਨ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਆਪਣੀ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਲੰਦਨ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਲਈ ਚੱਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਚੁਣਿਆ ਪਰ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਮੁੱਲਵਾਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਤੇ ਯੂਕੇ ਤੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਵੰਡੀਆਂ। ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਜਿਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ।

ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੇ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਣ ਦਾ ਢੰਗ ਬਦਲਿਆ, ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਬਦਲੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਬਦਲੀਆਂ। ਗੁਫਾਵਾਂ ਚੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਜਾਨਵਰ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਝੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਕਬੀਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਬੀਲੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ। ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤਾਕਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ, ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਲੜਾਈਆਂ, ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਵੀ ਭਟਕਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੁਰਬਲ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਵੀ ਢਾਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਥਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਜਿਸਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਫਲਸਤੀਨ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮੈਕਸੀਕੀ, ਚੀਨੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।



ਅਜਿਹੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਵਾਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਗਲੋਬਲੀ ਸੰਸਾਰ ਕਾਰਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਰਗਾ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਪਰ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਵੀ ਕੀ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਜਾਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਪਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਦੋ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਪਿੰਡ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਕਦੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ? ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਯਹੂਦੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪਲਾਇਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਸਰਾਈਲ ਤੇ ਜੂਦਾ ਵਿੱਚੋਂ ਜਬਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸੋ ਉੱਥੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਵਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉੱਪਰ ਬਹਿਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗੁਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਹਿਤ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕੀਂ ਵੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਥੇ ਕੰਮ ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਧਰਮ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਝੰਡੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਵੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਹਿਤ ਤਾਂ ਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਜਾਂ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਚੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ ਵੀ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਛਿੜੇਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰੇ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦਾ ਨਾਂ ਜਰੂਰ ਆਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਨੇ ਹੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਹੇਰਵਾ, ਭੂਹੇਰਵਾ, ਨਸਲਵਾਦ, ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਾੜਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪਾੜਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਰਿਪੇਖ ਦਿੱਤਾ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਉਸ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ, ਵਾਚਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਖਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਡਾ ਸ ਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਡਾ ਸ ਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰੁਖ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਡਾ ਬੇਦੀ ਦੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਸਦਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੇ ਡਾ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ, ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ, ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਰਿਪੇਖ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜਿਉਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ, ਗਲਪ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ ਸ ਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ, ਡਾ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ, ਡਾ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਸਦਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਪੜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਖੋਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਨਵੇਂ ਲੇਖਕ ਸਥਾਪਿਤ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜੇ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਨਿਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਰਮੀਆਂ ਕੋਲ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ, ਪਰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਹੁੰਚ ਭਾਵ ਨੌਕਰੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੋ ਇੱਥੇ ਵੱਸਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ ਨਸਲਵਾਦੀ ਪਰਿਪੇਖ” (1996), “ਪਾਠ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ: ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ” (1998), “ਪਰਵਾਸ ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ” (2005), “ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਸੰਗ” (2007), ਆਦਿ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਬੇਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਕਾਰਜ ਹੈ “ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਦਰਭ ਕੋਸ਼” ਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਦਸ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਿਸਨੂੰ ਯੂ ਜੀ ਸੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਏ

ਡਾ ਹਰਹੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮੈਰਿਟਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦਾ ਨਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਨੇ ਬਤੌਰ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾਵਲਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਗਿਆਰਾਂ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਉੱਥੇ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਵੀ 6 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ’ 1987, ਦੂਸਰੀ ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਗਲਪ ਤੇ ਕਾਵਿ ਚੇਤਨਾ’ 1991 ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਜੋ ਡਾ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਲਿਖੀ। ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ’ 1993 ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 1994 ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਇੱਕ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਵਾਚਣ, ਸਮਝਣ ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਲੇਖਕ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ’ 1996 ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸਾਹਿਤ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ’ 1999 ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਨੇ ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਵੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਜਾਰਥੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਵਾਲੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਸਵਰਨ ਚੰਦਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ” (ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ 1986) ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ। ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਰੋਲ ਆਲੋਚਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਲੇਖਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸ ਤੱਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲੇਖਕਾਂ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਚਹੇਤੇ ਜਾਂ ਮਨਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ (ਲੇਖਕਾਂ) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਪਰ ਹਰਬਖਸ਼ ਮਕਸੂਦਪੁਰੀ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਘਟਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਂਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕਾ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਪ੍ਰੋ) ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵਾਰਤਕ, ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਭ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਸਲੇ”, “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ” ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਿਰੋਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਯੂਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਉੱਪਰ ਵੀ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੜੀਵਾਰ “ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ” ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ” ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ “ਸਾਹਿਤਕ ਕੋਲਾਜ” ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਉੱਪਰ ਸਾਂਝੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਵਿਟਰਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਵੱਸਦੇ ਕਵੀ ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦੇਵ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਉੱਪਰ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ‘ਦੇਵ-ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾ’ ਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ ਸਾਹਿਤ-ਨਾਰੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਸਿਰਜਣ” ਹੈ ਜੋ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਅਜੇ ਤੱਕ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੂੜਾ ਤੇ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਬਾਰੀਕੀਆਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਹਿਤਕ ਵੰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠਕ ਤੀਕਰ ਸਭ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹਨ। ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪਰ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਪਰਚੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਖਲੂਸ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਂਬੋ ਨੇ ਕਹਾਣੀ, ਆਲੋਚਨਾ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ”, “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ”, “ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ- ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ” ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਡਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕ “ਜ਼ਬਤ ਸੁਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ” ਵੀ ਛਪੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੋਈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬੋ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੇ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਹੁਣ ਤੱਕ 6 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪਰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰਚੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਪਰਦੇਸ ਨਾਮਾ’ ਉੱਪਰ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀ: ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਖੋਜਾਰਥੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾ. ਸੁਹਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ‘ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਦਾ ਪਰਦੇਸਨਾਮਾ’ (2001) ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਅਨੁਵਾਦ, ਸੰਪਾਦਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਵੀ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ‘ਅੱਗ’ (ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਮੋਏ ਪੁੱਤਰ’ ਤੇ ‘ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਕਾਲੀ ਸੋਚ’ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ), ‘ਗੁਆਚੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼’ (ਨਿਬੰਧ), ‘ਅੱਖੀਆਂ ਕੂੜ ਮਾਰਦੀਆਂ’ (ਜਨਾਬ ਮਕਸੂਦ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਉਰਦੂ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ), ਬਰਤਾਨਵੀ ਇਸਤਰੀ ਉਰਦੂ ਲੇਖਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਲੇਖਕ ਦਾ ਚਿੰਤਨ’ ਅਤੇ ‘ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਮਾਂ’ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਜਲਾਵਤਨ ਪੰਜਾਬ’ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੂਰ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪਰਿਪੇਖ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਪੱਖ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਘਬੀਰ ਢੰਡ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ’ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ‘ਲੋਅ ਦਾ ਲਹੂ’ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਜਿਸਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਛਿੜੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀ ਬਦਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਰਘਬੀਰ ਢੰਡ ਨੇ ‘ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ’ ਉੱਪਰ ਚੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਲੋਅ ਦਾ ਲਹੂ’ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਚਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕ ਬਹੁਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਵੀ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪਰ ਪਰਚੇ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਤਨ ਰੀਹਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਪਰ ਪਰਚੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਬਈ’ ਉੱਪਰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪਰਚਾ ਲਿਖਿਆ। ਕਈ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਪਰਚੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਉੱਪਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਭਰੀ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ, ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਿਖਾਉਣ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਉ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇੱਥੇ ਰਚੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਜਾਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

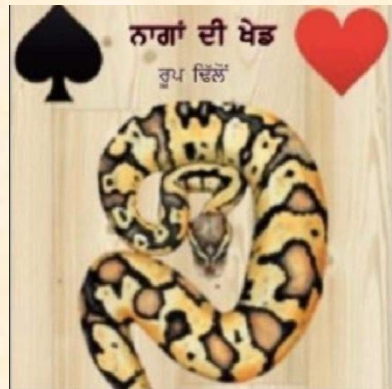
ਬੇਸ਼ੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨ ਈਜਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲਿੱਪੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉੱਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ, ਨਵੇਂ ਔਜਾਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਮਾਹਿਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਅੰਗਰੇਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆਨ ਲਾਈਨ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਲੋਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੜਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਕਲ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸਦੀ ਸਹੂਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਗਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਗਾਅ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਅਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਸੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾਵਾਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਆਰੰਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

0044 74910 73808

ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਾਹਿਤ ਸੂਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ, ਇਟਲੀ

ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ। ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ, ਪਲਿਆ, ਪੜਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਇਕ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਦੇਸ਼, ਉਸਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉਸਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ, ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਹਟਕੇ ਪੰਜਾਬੀ



ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਚੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ ਵੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੈ।


ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਅਸੀਂ ਕੇ. ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਉਤੇ ਰਜਿੰਦਰਜੀਤ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ, ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇ. ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨਾਲ ਇਕ ਲੰਬੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਲ ਰੁਝਾਨ ਵੱਧਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਡਾਇਮੰਡ ਵਰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੱਗਦੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣਾ ਤੇ

ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਲਿਖਣੀ ਫਿਰ ਵੀ ਸੌਖੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਰਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਛੱਪੜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਏ? ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਕ ਗਲੋਬਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਵਾਸ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਯੂਰਪੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਦਾ ਨਾਇਕ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੇ. ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲਿੰਕ ਹੈ।




<https://youtu.be/8OoBPjTxDzk>

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ



Indian English Immigrant Literature
P.G. Department of English
Gujranwala Guru Nanak Khalsa College, Ludhiana



P.G. Department of English, Gujranwala Guru Nanak Khalsa College, Ludhiana in association with Parwasi Sahit Adhyan Kendra, Gujranwala Guru Nanak Khalsa College, Ludhiana has extended its area of research by introducing **Indian English Immigrant Literature** and welcomes the English writing written by Indian Immigrants throughout the world. Online Book Discussions, Book Reviews, Interviews, Critical Interpretations would be the objective of **Indian English Immigrant Literature**. You are requested to share/send the books in English. Also share short biodata, publications, whatsapp contact number, email address & complete postal address.

Thanks & Regards

Dr. Sushmindarjeet Kaur 9465348669	Dr. Arvinder Singh Bhalla Principal
Dr. Hargunjot Kaur	Dr. Bhupinderjeet Kaur
	Dr. Mandeep Kaur

Email: indianeng.immigrantlit@gmail.com

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵਡਮੁੱਲੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਢੂੰਡਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਪਰ ਇਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹੁਣ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਢਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਜਿਹੇ ਦਵੰਦ ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ।



ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕੇ ਵਲਾਇਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪਾੜਾ ਹੁਣ ਤੀਜੀ ਪੁਸ਼ਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਇਕ ਬਿੰਬ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੰਢਾਉਣਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦਵੰਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਆਵਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਟਿਕਾਣੇ ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੇ ਬੁੱਢੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੱਸ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਦੇ ਦਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਜੰਮੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਬੋਲੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਢਾਈ ਕੁ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕੇ ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼

ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫੋਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ ਰਾਹੀਂ ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਮਾਤਰ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਾਲ 2022 ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਰੂਵੀਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਸ 112 ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ।

ਜੇ ਅੱਜ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅੰਕੜੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਏਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਓਨੇ ਕੁ ਹੀ ਪਾਠਕ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿੰਤਤ ਹਨ ਕਿ ਆਖ਼ਿਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ ? ਹੀਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਚਾਹੇ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ? ਜਿਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਜ ਲੰਘ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਵਾਸ ਤੇ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਵੱਲ ਪੁੱਟੀ ਪੈੜ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵੱਲ ਮੁੜੇ।

ਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਕੁ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ “ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ” ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਸਮੂਹ “ਪੁਰਾਣੇ ਵਲਾਇਤੀਏ” ਜੋ



ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਠਵਿਆਂ ਤੱਕ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ (ਬਹੁਤੇ ਵਾਇਆ ਅਫ਼ਰੀਕਾ) ਤੇ ਇੱਥੇ ਆ ਵੱਸੇ।

ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ “ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਲਾਇਤੀਏ” ਜੋ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਨੌਬੇਵਿਆਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਵਲੈਤ ਆ ਗਏ।

ਤੇ ਤੀਜਾ ਗਰੁੱਪ “ਆਰਥਿਕ ਪਰਵਾਸੀ” ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਬਚਾਉਂਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ, ਵਿਆਹੁਣ ਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਲੈਤ ਆ ਪਹੁੰਚੇ।

ਪੁਰਾਣੇ ਵਲਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਤੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਲਾਇਤੀਏ ਖੁਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਲਿਖਾਉਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਲਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁਚੱਜਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਝ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚੇਰਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

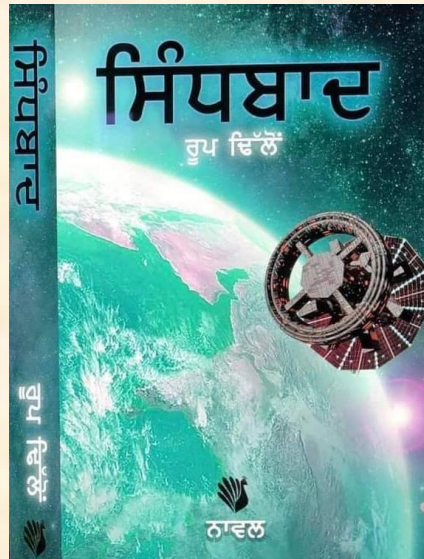
ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਛਪੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਿਆ ਤਾਂ ਹੀ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਲਹਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਨਾ ਕਿ ਤੋੜਨ ਦੀ। ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਿਆ, ਜੋ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਾ ਸਿਰਫ ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ, ਸਾਊਥਾਲ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ : ਕੰਵਰ ਬਰਾੜ

ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਪਜਿਆ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਹ ਲੋਕ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਦ ਤੇ ਚਾਅ ਲੈ ਕੇ ਵਲੈਤ ਪਹੁੰਚੇ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਸੁਮੇਲਦਾ ਸਾਹਿਤ ਉਪਜਿਆ। ਸਾਹਿਤ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪੀੜੇ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਤੇ ਆ ਵਸੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਜਿਆ ਸਾਹਿਤ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੈੜ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨਾਮਵਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਕਦੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਪੂਰ ਦੇ ਕਾਫੀ ਲੇਖਕ ਅਜੇ ਵੀ ਢਲਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾਵਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇ ਆਰਥਿਕ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਮਝੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਨੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਝਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਫਸੇ ਆ ਕੇ ਅਜੇ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਹੇਜ਼, ਉੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਦੇਖ ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲਾ ਚਾਅ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਆ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੇ ਗਿਣੇ ਚੁਣੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਏ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨਨ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ



ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜ੍ਹਾ ਵੱਲ ਵਧਣਗੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਪਾਉਣਗੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਵਕਤ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਿਤਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵੱਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਰੁਝਾਨ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਖ਼ੈਰ ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੜੀ ਹੈ - ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬੱਚੇ “ਅਸਲ ਵਲਾਇਤੀਏ” ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਨਾ-ਸੰਬੰਧ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਅਸਲ ਵਲਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ (ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਹੁਣ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਘਟ ਰਿਹਾ) ਪਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅੱਧ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮੇ ਪਲਿਆਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਦੁਰਲੱਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੱਜ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਓਵੇਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਏਥੇ ਉਪਜ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਾਈਕਰੋ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੰਮਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ - ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ।

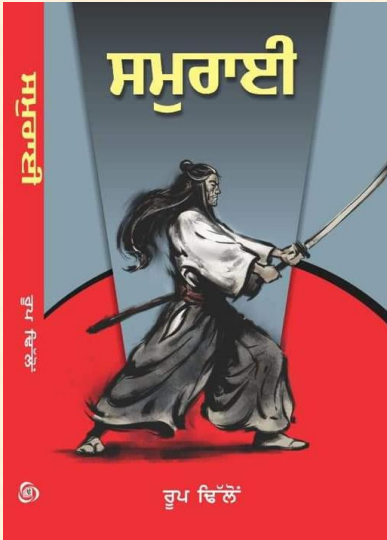
ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪਰ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਰੂਪ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਾਠਕ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਖ਼ੁਦ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਿਖਣੀ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਨ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

ਛੇ ਸੱਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪਵਾ ਚੁੱਕੇ ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਹੰਭਲਾ ਕੀਤਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਇਕ

ਗਲਪਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਲਾ ਨਵੀਆਂ ਨਵੇਕਲੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ।

ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆ ਨੂੰ ਰੂਪ ਵਿੱਲੋਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਚਾਹੇ ਥੋੜੇ ਓਪਰੇ ਲੱਗਣ ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਦਾਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਰੂਪ ਵਿੱਲੋਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਦਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ “ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਇ” ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਉਪ ਬੋਲੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

ਸਾਡਾ ਬਹੁਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਬੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਜੋ ਹੋਇਆ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਉਸ ਬਾਰੇ



ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੌੜਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਤੇ ਪਾਠਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ ਕਿਸੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ “ਤੂਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂ” ਦਾ

ਜ਼ਿਕਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਦੀ ਠੰਢਕ ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀਡੀਓ ਗੇਮਜ਼ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜੰਮੇ ਪੱਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ “ਤੂਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂ” ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਕ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਰੋਚਿਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ : ਕੰਵਰ ਬਰਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੱਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਹੋਵੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਸੁਰ ਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਉਹੀ ਚਾਰ ਕੁ ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣਾ ਕੇ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਕੇ ਘਰੇ ਘਰੀਂ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲੀ ਰੱਖਣਗੇ ਪਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਗੱਲ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਮੁੱਕਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬੱਚੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜ ਸਕਣਗੇ? ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਅੱਜ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਂਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਨਮ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਬੋਲਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਗਿਆਨ ਵਰਤ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਆਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਿਰਜੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਲਿਖਣੀ ਕੁਝ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕੰਵਰ ਬਰਾਰ

+447930886448

kanwar.brar@live.co.uk

ਸਰਗਰਮੀਆਂ...

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਤ੍ਰੈਮਾਸਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪਰਵਾਸ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ : ਲੋਕ ਅਰਪਨ



ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਛਪਦੇ ਤ੍ਰੈਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਸੈਨੇਟਰ ਤੇ ਰੇਡੀਉ ਰੈਂਡ ਐਮ ਦੇ ਨਿਰੂਜ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ ਦਾ ਰੂ ਬਰੂ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਸਦੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਕ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟੋਂ ਭੋਗਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਆ ਕੇ ਵੱਸੇ ਬਾਬਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਯ ਜਲੰਧਰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਜਿੱਦ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। 1995 ਚ ਉਸ ਨੇ ਸਨਰਾਈਜ਼ ਰੇਡੀਉ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਾਥੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਚਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਮੀਡੀਆ ਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ। ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਚੈਨਲ ਤੋਂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ

ਸਭਿਆਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿੱਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਅਕਤੂਬਰ 2004 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵੰਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਦੇਸ ਵਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੇਰਾ ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ ਪਿਛਲੇ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰੇਡੀਉ ਬਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਸਿਰਕੱਢ ਹਸਤੀ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਰੇਡੀਉ ਰੈਂਡ ਐੱਫ ਐੱਮ ਦੀ ਕੈਲਗਰੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਜੰਮ ਪਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਲਜ ਲੈਕਚਰਰ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੀਪੋਰਟਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ-ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਹਨ।

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਲੋਚੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਰੇਡੀਉ ਸੰਨਰਾਈਜ਼ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਉਥੇ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਣਾ। ਰੇਡੀਉ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਰੇਡੀਓ ਐੱਫ ਐੱਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਬਿੰਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਦਿਸੇਰਾ ਨਾ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਖੇਤਰ ਮੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਨਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਆਈ ਪੀ ਐੱਸ ਰੀਟ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਪਨੇ ਜੰਮਣ ਭੋਇੰ ਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਜੀਣ ਵਸੀਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਚਾਰ ਪਸਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਊਸਫੈਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਿਮਾਰ ਬਾਵਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੀ. ਜੀ. ਐੱਨ. ਆਈ. ਐੱਮ. ਟੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸੁਸ਼ਮਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਡਾ. ਹਰਗੁਣਜੋਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਨਿਧੀ ਭਨੋਟ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਨੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਾਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸਰਗਰਮੀਆਂ... ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਹੁਣ ਗਲੋਬਲ ਸਾਂਝ
ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ

ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ



ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂਕੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਉੱਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ) ਅਮਰੀਕਾ, ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿੱਤ ਕਾਲਜ ਵਿਚ 08 ਦਸੰਬਰ 2011 ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਲੱਗ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ 2017 ਤੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗੀ

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇਵਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ, ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਚੁਣੀਂਦਾ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਸੀਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਹੁਣ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਅਤੇ ਯੋਰਪ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਚਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੰਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਕੇਂਦਰ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਹੁਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉੱਘੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਅੱਜ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੇਪਰਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰਿਕਾ ਪਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।



ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਅਠਾਈਵਾਂ ਯੂਰਪੀਨ ਅੰਕ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ. ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਸੰਚਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂ. ਕੇ. ਅਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਇਸ ਅੰਕ ਬਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਯੂਰਪ (ਇਟਲੀ, ਜਰਮਨੀ, ਗਰੀਸ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਫਰਾਂਸ, ਸਵੀਡਨ, ਬੈਲਜੀਅਮ ਆਦਿ) ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ 46 ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਓਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਦੋ ਸਰਗਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਨਾਦ ਸੰਸਥਾ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ 'ਪਰਵਾਸ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪਰਵਾਸ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਸੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਦਿਆ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸਫਰ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ

ਸਰਗਰਮੀਆਂ...

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸ. ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਸੰਚਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਥ ਯੂ. ਕੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਥੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਨੂੰ ਫੁਲਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਅੰਕ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਅਠਾਰ੍ਹਵੇਂ ਅੰਕ ਦਾ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਸ. ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਕੌਂਸਲ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਆਈ. ਐਮ. ਟੀ. ਸ਼ਾਇਰ ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ।



ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ



ਪਰਵਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਜਨਵਰੀ-ਮਾਰਚ 2023 ਅੰਕ 30
(ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ)

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ 'ਪਰਵਾਸ' ਦਾ ਜਨਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਅੰਕ 2023 ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨਾ ਜੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਆਪ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਪੇਪ ਵਿੱਚ **ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਚਿੱਠਰਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਾਈਜ਼ ਫੋਟੋ, ਸੰਪਰਕ ਨੰ., ਈਮੇਲ ਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਦਰ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਜੀ।** ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੋਗੇ।

ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ
8729080250

ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ
ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ
9501027522

ਈਮੇਲ: parvasggn@gmail.com

ਸਰਗਰਮੀਆਂ... ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ



ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਨ ਲਾਈਨ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਵੀ. ਸੀ., ਜੀ. ਐਨ. ਡੀ. ਯੂ. ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰ. ਬਰਾੜ ਨੇ ਸਰੀ ਵਿਚ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਵਿਤਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਦ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ 'ਨਿੱਜ' ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ 'ਪਰ' ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਡਮ ਬਰਾੜ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ, ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੱਧੂ, ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ, ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ, ਹਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ, ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਵੈਚ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਰਦੂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰ. ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੂਆ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸ ਯੂਰਪੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਕੱਢਣ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈ

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਨੇ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ , ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਅਠਾਰ੍ਹਵਾਂ ਅੰਕ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਯੋਰਪੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਯੂਰੋਪ (ਇਟਲੀ, ਜਰਮਨੀ, ਗਰੀਸ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਫਰਾਂਸ, ਸਵੀਡਨ, ਬੈਲਜੀਅਮ ਆਦਿ) ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ 46 ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਓਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ , ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤਨਜ਼ੀਮ ਪੰਜ ਨਾਦ ਸਾਹਿਤਿਕ ਸੰਸਥਾ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਵੱਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਹਿਤ ਸਮੇਤ ਸਾਹਿਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਮਿਲਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤਨਜ਼ੀਮ ਪੰਚਨਾਦ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਦਾਰਾ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਚਨਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਕਾਰਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹਨ।

ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੰਨਜ਼ੀਮ ਪੰਚਨਾਦ ਜਰਮਨ, ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰਾ

ਵਿਰਸੇ-ਵਿਰਾਸਤ, ਬੋਲੀ, ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹੀ ਦੂਜੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ



ਪੰਜਾਬੀ, ਵਿਰਸਾ, ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਟਲੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਹੁਮੁੱਲਾ, ਭਰਵਾਂ ਸਾਹਿੱਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਦੂਸਰੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਸਫਲਤਾ ਭਰਪੂਰ ਮੁਹੱਬਤੀ ਰੰਗ 9 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਹਿੱਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ, ਬੈਲਜੀਅਮ, ਗਰੀਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ, ਕਨੈਡਾ ਤੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿੱਤਕ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰੰਗ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦਾ ਪੁਲ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਸਾਰਥਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸਤੀਆਂ ਹੀ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਵਿਰਸਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸਾਹਿੱਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਗਈ ਇਸ ਦੂਜੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿੱਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਖਾਲਸਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੂਜੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਹਿੰਮਤ, ਦਲੇਰੀ, ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ, ਅਪਣੱਤ ਤੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਆਏ ਸਾਹਿੱਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੇ ਮੋਹ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ, ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇੱਕਠ ਕਰਨੇ ਕੋਈ

ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸਭਾ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਇੰਜ ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸੁਚੱਜਾ ਤਰਤੀਬ-ਬੱਧ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ। ਖੁਬਸੂਰਤ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਜ਼ਰ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਖੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਕਲਾ-ਕ੍ਰਿਤੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਚਾਂਈ ਚਾਂਈ ਸਭ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਹ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਤੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਕੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲੜੇ ਸੱਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਸਮ ਰਿਬਨ ਕੱਟਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਮਨ ਕੌਰ ਖੱਖ ਨੇ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਿੰਦਰ ਕੋਲੀਆ ਵਾਲ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ ਆਏ ਕਨੈਡਾ ਤੋਂ ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਟੇਜ ਤੱਕ ਲੈਕੇ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਦੂਜੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਦਰਭ ਸਭ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦੀ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਕੇਹਰ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ, ਵਿਰਸਾ, ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਦੀ ਸਲਾਹਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਕੇਹਰ ਸ਼ਰੀਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਚਿੰਤਕ ਨੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਂਦਰਾ ਤੇ ਤਾਲ ਮੇਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਯਤਨ ਉਹ ਖੁਦ ਪੂਰੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ

ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਸਾਂਝਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿਲੋਂ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗੈਦੂ, ਰਾਣਾ ਅਠੋਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਵਿਰਸਾ, ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਰੂਪਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤ, ਬੋਲੀਆਂ, ਗਿੱਧੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤ, ਬੋਲੀਆਂ ਸਾਡਾ ਸਰਮਾਇਆ ਨੇ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗੈਦੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਪਹਿਚਾਣਨ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਣਾ ਅਠੋਲਾ ਨੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੀਤ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਨੇ, ਸੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਰਾਂਗੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਦਵਿੰਦਰ ਨੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਭਾ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਸਭ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੋਵੀਨਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਝਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਸਮੇਤ 9 ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੀਤ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿ ਉੱਦਮ ਘਰੋਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਦੋਂ ਸੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਟੇ ਹਿੰਮਤ ਖੁਰਮੀ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਬਟਨ ਦਬਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਆਪਸੀ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਆ ਪਧਾਰੇ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਸਿਰਮੌਰ ਹਸਤੀਆਂ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਸੈਫੀ, ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸੁਖਜੀਤ, ਡਾ. ਆਸਾ

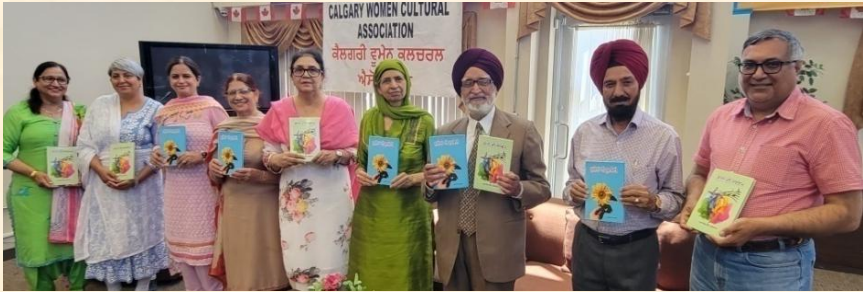
ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਅਮਰਵੀਰ ਧਾਮੀ, ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਈ ਆਏ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਈਵ ਸਕ੍ਰੀਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਯਾਨੀ ਕਿ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੌਰ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਦਲਜਿੰਦਰ ਰਹਿਲ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਅਮਜਦ ਆਰਫੀ, ਨਛੱਤਰ ਭੋਗਲ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ, ਜੀਤ ਸੁਰਜੀਤ, ਕਰਮਜੀਤ ਰਾਣਾ ਤੇ ਸਤਵੀਰ ਸਾਂਝ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੰਗ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਰੂਹ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਰੂਹ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਆਏ ਸਾਹਿੱਤਕ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਮਾਣ ਆਦਰ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਚਿੰਨ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹਰ ਵਰਗ ਤੇ ਉਮਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਤੁਰਨਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਦੋਂ ਨਿੰਦਰ ਪੰਨੂ ਤੇ ਮਨਦੀਪ ਪੰਨੂ ਜੋੜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗਿੱਧੇ ਦਾ ਪਿੜ ਬੰਨਿਆਂ। ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਥਿਰਕਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਹਿਤਾਜ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦਮ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਬੱਚੀ ਨੇ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਅਮਾਨਤ ਕੌਰ, ਅਭਿਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਤੇ ਬੇਟੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਪਾਏ ਗਿੱਧੇ ਤੇ ਭੰਗੜੇ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੌਲ ਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰਮਨ ਖੱਖ, ਇੰਦਰਜੀਤ, ਅਮਰਜੀਤ, ਮਨਜੀਤ ਪੱਡਾ, ਰੂਪ ਦਵਿੰਦਰ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿਲੋਂ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਛਾਪ ਛੱਡਦੀ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਸਮਝਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਦੇ ਰੂਹੋ-ਰਵਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਸਭਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਿਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਤੁਰੀਏ। ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਵਧਾਈਆਂ।

ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿਲੋਂ

ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਾਊਥਹਾਲ ਯੂ. ਕੇ.

ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਿਕਾ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ



ਕੈਲਗਰੀ ਵੂਮੈਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਰਚਨਾ ਬੱਧ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ‘ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ’ ਦਾ ਲੋਕ ਅਰਪਨ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਤੇ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਭੱਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ, ਸਭਾ ਕੁਆਰਡੀਨੇਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਬਿੰਦ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ‘ਜੀ ਆਇਆਂ’ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਲੇਖਕਾ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਲੰਕਣ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਜਵੰਦਾ ਅਤੇ ਸ. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਸ਼ੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਏ।

ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਜਵੰਦਾ ਨੇ ਨਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ’ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫਿਕਰ, ਮੋਹ ਤੇ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸ. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਮ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਰੂਪ, ਬਹਿਰ, ਵਜ਼ਨ, ਪਿੰਗਲ, ਅਰੁਜ ਤੇ ਹੋਰ ਜਰੂਰੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਿਭਾਅ ਸਦਕਾ ਹੀ, ਅੱਜ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਸਫਲ ਗਜ਼ਲਗੋਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।



ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ, ਕਵੀ, ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਖੋਜੀ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਹਿੱਤ ਸ਼ੋਕ ਸਭਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸ. ਪ.



ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿੱਤੇ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਮਰਤੀ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ (ਸਵੈ ਜੀਵਨੀ) ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ-ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਬਣਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਧਰਮ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਬੜੀ ਹੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਜਨਮ 1944 ਨੂੰ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੋਜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ ਕਵੀ ਤੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਉਸ ਵਿਚ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੀ. ਜੀ. ਐਨ. ਆਈ. ਐਮ. ਟੀ., ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਖੀ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੂਆ, ਡਾ. ਤਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ



ਪਰਵਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਪਰਵਾਸ' ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ, ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਡਾ. ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਥਾਵਾ ਤੇ ਹੋਰ



ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਰੂਪ ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ

ਪਰਵਾਸ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਬਰੇਸ਼ੀਆ (ਇਟਲੀ) ਤੇ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ)



ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਤੇ ਦੋ ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੌਥੀ ਸਲਾਨਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਰਵਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਸਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।



ਸਾਹਿਤ ਸੁਰ ਸੰਗਮ ਸਭਾ ਇਟਲੀ ਵਲੋਂ 09 ਅਕਤੂਬਰ 2022 ਨੂੰ ਹੋਈ ਦੂਸਰੀ ਯੂਰਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਰਵਾਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਯੂਰਪੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਭਾਗ - 1 ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।